Թ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,769 — Կ. ՊՈԼԻՍ. 1905. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 17—30 — 2 ՌԷՄԱԶԱՆ 1323 — 17 ԹԸՇՐԻՆԸ ԷՎ՛՛ 1321 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

بوزانتيون
ارمنيجه يومى وسياسى غزته، صاحب امتياز ومدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه واداره‌خانه‌سى بابعالى جاده‌سنده ۲۳-۲۵ نومرو
دائرهٔ مخصوصه ده در

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՕՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

Կանանց Համար

ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻ ԿՈՉՈՒՄՆ ՈՒ ԴԵՐԸ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մարդկութեան գեղեցկագոյն կէսը վերջապէս մեր քով ալ ունեցաւ իր սեփական պարբերականը։ Ո՞վ գիտէ որքան մարդիկ և նոյն իսկ կանայք ու օրիորդներ գլուխ ճօճեցին, ուսեր թօթուեցին, երբ իգական շաբաթաթերթին նոր խմբագրութեամբ հրատարակուիլը լսեցին։ Թերահաւատութիւն մը կ'ըսուէր այս գործին յաջողութեան համար չասուելուն կողմէ, ալլք միայն «տեսնենք»ի ծաղրական հեռաքրքրութեամբ կ'սպասեն նորաբողբոջ թերթին դադարումին, չվստահելով գրագիտուհիներու յարատեւութեան և անկեղծ ջանքերուն։ Բարեբախտաբար շատ քիչ են այնպիսի մարդիկ գրական շրջանակներուն մէջ, որք իրենց անդրջրհեղեղեան գաղափարներու ազդեցութեամբ բացարձակապէս անօգուտ սեպեն գրական նոր ձեռնարկը։ Շատեր կրնան մտածել՝ թէ մեզ այսքան օրաթերթեր և շաբաթաթերթեր ունինք, թող կանայք և գրագիտուհիք անոնց մէջ գրեն, ինչպէս մինչեւ այժմ, ի՞նչ անհրաժեշտ պէտք կայ ինքնուրոյն հանդէսի մը։ Այս հարցին կարելի է շատ մը հիմնաւորեալ պատասխաններ տալ։ Նախ և առաջ առ հասարակ լրագրութեան օգտակարութիւնը նկատի առնելով պէտք է ըսենք, որ ընկերական-հոգեբանական տեսակէտէն գրագիտուհիք աւելի մեծ դիւրութիւն և յարմարութիւն ունին իրենց սեռի պէտքերն ու պահանջներն աւելի մօտէն ուսումնասիրելու և այսպիսով մարդկութեան մեծագոյն մասի միտքերուն և զգացումներուն թարգմանն հանդիսանալու և կամ զայն առաջնորդելու։ Այս նպատակին ծառայող յօդուածներն այլեւս ցան ու ցիր և պատահաբար չեն հրատարակուիր զանազան օրաթերթերուն մէջ։ Երկրորդ՝ սեփական հանդէս մ'ունենալը մէկ կողմէն պէտք է քաջալերէ, խրախուսէ և նոյն իսկ ստիպէ կիները գրականութեամբ և կեանքով լրջօրէն զբաղելու և միւս կողմէն մեզի գաղափար մը պիտի տայ անոնց հոգեւոր-ընկերական զարգացման մակարդակի մասին։ Գեղեցիկ սեռի թերթը, եթէ պարտ ու պատշաճ խմբագրութիւն ունենայ, կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ ուսուցանելով կանանց իրենց ընտանեկան պարտքերն ու իրաւունքներն և ընդլայնելով իր ընթերցողներու մտաւոր զարգացման անձուկ հորիզոնը, մանաւանդ մէկ կողմէն ...ութեան յետամնաց և անհեղի հայեացքներուն դէմ և միւս կողմէն այն Բէնիամինեան(?) դէմ, որով կ'երեւակայէին թէ օտար լեզուով քանի մը նախադասութիւններ կարդալը, ծերյամոլութիւն(?), և քանի մը վայելուչ շարժուձեւեր կ'կազմեն իգական սեռի ամբողջ զարգացումն ալ ֆան և օձկան(?)։ Մեր կեանքին անհրաժեշտ քայլերն(?) պէտք ... ահա այն նպատակը՝ որուն պէտք է դիմէ կանանց միակ հանդէսը մեր մէջ։ Ես չեմ ուզեր սակայն ներկայ յօդուածս մասնաւորապէս այս խնդիրներու մասին խօսիլ, բայց եթէ ինծի ներուի՝ պէտք է ջանամ այլ քաղաքակիրթ երկիրներու լրագրութեան մէջ կանանց ունեցած դերը մատնանշել և անոնց մատուցած ծառայութիւնները պարզել։

Գրականութեանց պատմաբան Բրունց՝ Լուդ...(?) բնորոշած է հետեւեալ բառերով. «Լրագրութիւնը ժամանակի ինքնախօսութիւնն է, անիկա օրական ինքնաքննութիւնն է, և այն յիշատակարանը, որուն մէջ Ռէնօյէլ(?) գործունէութիւնը կ'արձանագրուի։» Հարկաւ այս բնորոշումը թերի կ'գտնէին Էլիզա Իխէնհօյզերի նման գրագիտուհիներ այն տեսակէտէն, որ այս Ռէնօյէլ գործունէութիւնը խիստ միակողմանի պէտք է համարուէր, քանի որ կանայք մինչեւ վերջին տարիներս, իրենք մարդկութեան կէսէն աւելին կազմելով հանդերձ իրենց տեսակէտներն ու ըմբռնումները պարզած չէին։ Տարբեր է խնդիրը ներկայիս մէջ։ Անգլիան այժմ $41^1/_2$ միլիոն բնակիչ և 600 լրագրուհիներ ունի։ Ամերիկան $76^1/_2$ միլիոն բնակիչ և 2,193 գրագիտուհիներ, այսպէս ալ Գերմանիոյ մէջ վերջին տարիներս կանանց լրագրութիւնն հսկայաքայլ կ'յառաջադիմէ։ Հոն երբ կին—խմբագիր առաջին հանդէսն հրատարակեց 1849ին Լուիզէ Օտտօ Բէթեր(?), մաքառելով շարունակ մեծամեծ դժուարութեանց հետ։ 1865էն սկսեալ միայն կրցաւ ան իր «Neue Bahnen» (Նոր ճամբաներ) թերթը կանգուն պահել։ Ասոր յաջորդեցին հետզհետէ, մանաւանդ վերջին տարիներս Հելենէ Լանգէի Frau (կինը), Մարի Շտրէբրի «Centralblatt des Bundes deutscher frauenvereine» (Գերման կանանց կեդրոնական հանդէսը), Մինա Գաուէրի և Տքթ. Անիտա Աուգսպուրկի Frauenbewegung (կանանց խմբերը), Տքթ. Էլլա Մենշէնի Frauenrundschau (Կանանց Հանդէսը)։ Աղքատիկ ընտանիքներու մէջ մեծ կարեւորութիւն ստացաւ Կլարա Ցեթկինի Die Gleichheit (Հաւասարութիւն) և տանտիկիններու համար Լինա Մօրգէնշտերնի Deutsche Hausfrauenzeitung (Գերման տանտիկիններու լրագիրը)։ Իրաւ է հանդէսները կ'կարդացուին, բայց օրաթերթերը շատ աւելի մեծ ծաւալում կ'գտնեն և գերմանուհիք ալ միւս ազգերու իրենց քոյրերուն պէս ձգտեցան ասոր և յաջողեցան։ Դեռ 1895ի աշխարհահամարը միմիայն 410 գրագիտուհիներ կ'յիշատակէ, մինչ Բիւրքների վերջին գրականութեան օրացոյցն 1,200։ 1891ին Ռիւքէրդ կ'գանգատէր՝ որ կին լրագրողներ չկան, մինչ 1895ին Տքթ. Մաքս Օսպորն կ'յայտարարէր իր կին գրագիտուհիներու մասին յօրինած աշխատակին մէջ, թէ իր աշխատակից լրագրողուհիներն աւելի կ'սիրէին զբաղիլ ընտանեկան խնդիրներով, կ'գրէին ճանապարհորդական նկարագրութիւններ, պզտիկ նորավէպեր, հեքիաթներ, դէպ՝ վէպեր և գեղարուեստական քննադատութիւններ։ Անոնք յաճախ կեղծանուն կ'գրէին, որովհետեւ խմբագիրներն իրենց թերթի վարկը պահելու համար կանանց յօդուածներ շատ չէին ուզեր հրամցնել հասարակութեան։ Այսօր 10 տարիէն ետքը խնդիրը բոլորովին փոխուած է։ Գերման գրագիտուհիներէն 4⁰/₀ կ'զբաղի ներկայացուցչ ճանապարհորդական նկարագրութիւններով, $4^1/_2$⁰/₀ տնային—տնտեսական խնդիրներով, 5⁰/₀ գրական—պատմական, $7^1/_2$ մօտայի, $8^1/_2$⁰/₀ գիտական, $11^1/_2$⁰/₀ գեղարուեստական, 10⁰/₀ մանկավարժական, 22⁰/₀ ընկերական և 27⁰/₀ գրական խնդիրներով։ Այս թուանշանները կ'ցուցնեն թէ կիները 10 տարուան մէջ մեծ յառաջադիմութիւն ըրած են Գերմանիոյ մէջ, մէկ կողմէն շատցնելով գրագիտուհիներու թիւը, միւս կողմէն ձեռնարկելով գիտութեանց և գեղարուեստի այլեւայլ ճիւղերու լուրջ ուսումնասիրութեան։ Այս պատճառով ալ եթէ 1895ին ամբողջ գրագէտներու միմիայն 7⁰/₀ կին էր, 1905ին ապահովապէս 40⁰/₀ է։ Այսգրուած Գերման գրագիտուհիներէն, ըստ Էլիզա Իխէնհօյզերի, մօտաւորապէս 22⁰/₀ տնային—տնտեսութեան և տարազին (մօտա), 20⁰/₀ կանանց վերաբերեալ խնդիրներով կ'զբաղի, 18⁰/₀ օրաթերթերու խմբագրուհիներ են, 14⁰/₀ կ'հրատարակեն զուտ գրական թերթեր, 13⁰/₀ մանկավարժական հանդէսներ, 5⁰/₀ երաժշտութեան և թատրոնին նուիրուած են, 8⁰/₀ ալ գիտական և մասնագիտական են։

Կին լրագրողներու բազմանալու և կարեւորութիւն ստանալու ապացոյցներէն մէկն ալ ան է որ այժմ նոյն իսկ գերմանական նշանաւոր թերթերն Անգլիացիներու և Ամերիկացիներու օրինակին հետեւելով «կանանց բաժին»ներ են բացած, այսպէս են օրինակի համար Համբուրկէր Ֆրեմդընբլատ, 2) Պերլինէր Թագեբլատ, 3) Միւնխենէր Ալլգեմայնէ Ցայթունկ, 4) Քէօլնիշէ Ֆոլքս Ցայթունկ են., իսկ միւս մեծ և տարածուած թերթերը օրպէօրէ են որ. Ֆրանքֆուրթէր Ցայթունկ, Քէօլնիշէ Ցայթունկ, Ֆոսիշէ Ցայթունկ, Պէյլագէ Ցայթունկ Միւնխենէր Նոյեստէն Նախրիխտէն են. իրենց կանոնաւոր կին աշխատակիցներն ունին։

Մեզի համար մասնաւորապէս հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՞նչ վարձատրութիւն կ'ստանան գերման գրագիտուհիները։ Ընդհանրապէս, պէտք է ըսենք, անոնք այրերէն շատ աւելի կ'աշխատին։ Մեծ լրագիրները կ'վճարեն տողին համար 10—35 ֆենիկ (25—100 փր.), տասնօրեաներու տողին համար 50—60 մինչեւ 1 մարք (6 ղշ.) կ'վճարէ Առաջնորդողի մը, թերթօնի մը ան. համար 50—250 մարք (300—1500 ղշ.) տասցող գրագիտուհիներ կան։ Տարբեր է հարկաւ մանր թերթերու վարձատրութիւնն սկսնակ կամ անյայտ գրագիտուհիներու նկատմամբ։ Տողին 5 ֆենիկը (մօտ 15 փր.) առատաձեռն կը համարի հոս, ամբողջ բանաստեղծութեան համար 1 մարք, իսկ առաջնորդողներու և թերթօններու համար 3 մարք կ'վճարուի։ Այս վիճակն սարսնեցուցիչ է հարկաւ, բայց մեղքը միայն խմբագիրներու կամ հրատարակիչներունը չէ, այլ օրիոր(?) անտարբերութեան, —իր անունը տպագրած տեսնելու։ Կան գաւառական թերթերու խմբագրուհիներ, որք 360 մարք տարեկան թոշակով կ'գոհանան, բայց տարիս ալ նուազագոյն գինն է, որովհետեւ գաւառական թերթերու աշխատակցուհիներ ալ կան որք 720—1000 մարք կ'ստանան տարեկան, օրական 1—2 ժամուան աշխատանքի փոխարէն։ Աւելի կարեւոր գումարներ կ'ստանան մեծ թերթերու խմբագրուհիները, այսպէս իբր խմբագրական մարմնոյ անդամ անոնք կ'առնեն 1200 մարք, իբր գլխաւոր խմբագիր 2400—3000 մարք։ Պատկերազարդ հանդէսներն իրենց խմբագրուհիներուն կուտան մինչեւ 3600 մարք։ Գերմանիոյ մէջ կանանց ամէնէն բարձր խմբագրական տարեկան ռոճիկն հասած է 4800 մարքի կամ մօտաւորապէս ամսական $21^3/_4$ ոսկւոյ։

Բաւական չէ որ գրագիտուհիք ալ թէ՛ քանակական և թէ որակական տեսակէտէն բարւոքին, նիւթական բարձրացումն անհրաժեշտ պարագայ մ'է անոնց համար ալ թէ՛ իրենց դերը պատուաւոր դարձնելու, թէ իրենց արուեստը չճզելու և թէ վերջապէս last not least այրերուն հետ անմաքուր մրցում մը չմտնելու համար։ Դժուարին խնդիր մ'է ասիկա։ Լրագրութիւնն ամէն երկիրներու մէջ բաց ասպարէզ մ'է։ Վկայական, քննութիւն, ան.յի պաշտօնի ... հոն պալատնեայ ըլլալու համար։ Ամէնէն աւելի կարեւորութիւն ունեցողն ընդունակութիւնն է։ Թէպէտ այս վիճակը շատ մեծ դիւրութիւններ կ'ընծայէ տաղանդներու յայտնուելուն և զարգանալուն, բայց միւս կողմէն ալ աւելի բազմաթիւ անընդունակ մարդերու համար դուռները բաց կ'պահէ comme chez nous։ Էլիզա Իխէնհօյզեր, որ այս խնդիրներով մասնաւորապէս կ'զբաղի իր ... յօդուածին մէջ, և որմէ մեզ շարք մը տեղեկութիւններ կ'քաղենք, կ'առաջարկէ լրագրողներու դպրոցներ բանալ և համալսարանական դասախօսութիւններ կարդալ, այն ձեւով, ինչպէս որ Բրոֆ. Բօխ Հայտելպերկին մէջ կ'ընէ։ Լրագրող ըլլալու ամէնէն անհրաժեշտ պայմանը, conditio sine qua none ընդհանուր զարգացումն է եւ ասոր համար ալ պէտք է նախ և առաջ միջնակարգ բարձրագոյն դպրոց մը աւարտած ըլլալ։ Բաց ի ասկէ, ամէն պարագային պէտք է օգտուիլ իր տեղեկութիւնները ճոխացնելու համար, այնպէս որ կատարելապէս իրաւունք ունի Ամերիկացի Ֆաննի Մօլլ, ըսելով թէ «Չկայ ո՛չ մէկ զարգացում, ոչ մէկ տեղեկութիւն, ոչ մէկ փորձառութիւն, որ ինչպէս սկսնակ նոյնպէս և երկարամեայ վարժ լրագրողի մը համար օգտակար չըլլայ»։ Հարկաւ գործնական զբաղմունքն ևս անհրաժեշտ պայման մ է, և. այսօր մեզ ունինք խմբագիրներ որք իրենց անձնական ջանքերով ընդհանուր զարգացման բաւական ճոխ պաշար մը ձեռք բերած են և քանի մը լեզուներ սահուն կերպով կրնան խօսիլ։

Լրագրող ըլլալու գաղտնիքներէն մէկն ալ այն հանգամանքն է որ սկսնակն իր մտաւոր կարողութիւնները պէտք է կեդրոնացնէ ըստ իր ընդունակութեան որոշ մասնաճիւղի մը վրայ։ Կա՛մ անիկա լրատու պէտք է ըլլայ եթէ սուր հոտառութիւն ունի, կամ թերթօնագիր, եթէ հետաքրքրական նիւթեր ընտրելու ճաշակ ունի, կամ գեղարուեստական, գրական և այլն քննադատ՝ եթէ հմտութիւն և ընդունակութիւն կ'զգայ իր մէջ, կամ տնտեսական խնդիրներով պէտք է զբաղի, եթէ տնտեսական կեանքն աղէկ կ'ճանչնայ, և կամ առաջնորդողներ գրող, եթէ գիտէ իր ընտրած նիւթերը, հետաքրքրական դարձնել, են.։ Մեր մէջ դեռ լրագրութիւնն այնքան ճիւղաւորութիւններ չունի, ինչպէս աւելի զարգացեալ ժողովուրդներուն քով, այս պատճառով ալ դիւրին է ո և է մասնաճիւղ ընտրել։ Մասնաւորելով մեր խօսքը կանանց մասին, պէտք է ըսենք որ անոնք բաց ի զինուորական և սակարանական մասնագիտութիւններէն, միւս բոլոր գիտութեանց և գեղարուեստից, ինչպէս նաեւ գործնական կեանքի խնդիրներու նկատմամբ կ'գրեն։ Նշանաւոր գրագիտուհի մը, որ 30 տարիներէ ի վեր կ'աշխատի լրագրութեան մէջ, հետեւեալը կ'գրէ իր գրական գործունէութեան մասին. «Այսօր ալ ես նոյն պատրաստակամութեամբ Լօնգֆէլլօյէ յօդուած մը կ'թարգմանեմ կամ Հէրբերթ Սբէնսըրի ինքնակենսագրութիւնը կ'համառօտեմ, որով որ ես շատ տարիներ առաջ Հաուֆ կամ Աւֆէնա Տօրի կ'վերծանէի։ Ո՛չ մէկ լրագրական աշխատութիւն ինծի արհամարհելի է, եթէ զիս նախարարի մը կամ դեսպանի մը քով կամ իրաւարան մը և դզօսնի մը տեսնելու զրկեն, ինչպէս նաեւ հաց բաժնելու տաքուկ սենեակներն և հիւանդանոցներ, ես ուրախութեամբ կ'երթամ։ Կարճ ժամանակուան մէջ ես ճանապարհորդեցի Երիմի Եալթա քաղաքը, դէպ ի Գոպուրկ, Դրօնպերկ, Պուքարէշտ, Ֆիումէ, Դրիէստ, Հռոմ, և իմ գործերս այնպէս մը կարգադրեցի որ ես շաբաթներով դուրսը մնալ կրնայի։ Իսկ ինչ որ ռոճիկի հարցին կ'վերաբերի, պէտք է ըսեմ որ այն բոլոր թերթերն որոց ես աշխատակցեցայ, իմ և այր աշխատակիցներուս մէջ խտրութիւն չդրին։ Ես այնքան դրամ խնայեցի որ ծերութեանս համար հոգ չեմ ըներ այլեւս, եթէ նոյն իսկ քանի մը տարի լրագրութիւն չընեմ։ Բայց անկեղծաբար կ'ըսեմ ձեզ, ես շատ աշխատեցայ և շատ եռանդ թափեցի, համակերպեցայ միշտ այրերուն, առանց թէ ոչ անոնք ճանապարհս կ'խափանէին։ Իմ լեզուական գիտելիքներս ինծի խիստ օգտակար եղան։»

Նոյն երեւոյթները կ'տեսնենք նաեւ Ամերիկայի մէջ։ 1732ին Բէնիամին Ֆրանքլինի կնոջ քոյրը հրատարակեց հոն առաջին լրագիրը, սակայն բուն «Ժուրնալիզմ»ը Ժթ. դարու երկրորդ մասին ծնունդն է։ Ամերիկեան լրագրութեան իսկական հիմնադիրն է Մարկարէթ Ֆուլլէր, որ 40ական թուականներուն ինքզինքը գրագիտութեան նուիրեց։ Ամերիկեան լրագրութեան ամէնէն մեծ պէտքն է նորագոյնը հետաքրքրական յափշտակող ձեւով ստանալ։ Ամէնէն աւելի պէտք կ'զգացուի հոն հմուտ և ճարպիկ Reporterներու։ Լրագրուհիները այս զգացած են և գիտեն ի վաղուց հետէ։ Ահա թէ ի՛նչ կ'ըսէ ան կանանց Լոնտոնի միջազգային ժողովին (The International Congress of Women 1899. London 1900.) նկարագրութեան մէջ. «Այն կինը, որ լրաբեր ըլլալ կ'ուզէ, նախ պէտք է ինքնիրեն հարցնէ՝ թէ կրնա՞յ շաբաթուան 7 օրերն օրական 8—15 ժամ աշխատիլ, որովհետեւ ան կրնայ իրմէ պահանջուիլ թէ պատրաստ է ան ամէն յանձնարարութիւն կատարել, երթալ հոն, ուր որ կ'ղրկուի, առանց նեղութիւնները, մերժումներն և այլն նկատի առնելու, ամէն եղանակի դիմագրաւելու, զարդի խնդիրներն մէկզի նետելու և պարզ զգեստով մը գոհանալու, իրական կեանքի ուրախութիւններէն իրաւէս հրաժարելու և ուրիշներու հետ իր ունեցած յարաբերութեան միշտ գործնական հանգամանք մը տալու, անձնական ցանկութիւնները ճնշելու և միշտ պատրաստ կիներու մասին եղած նախապաշարումները փարատելու և իր սեռին համար պատիւներ չընդունելու, նոյն աշխատանքն որ կը պահանջուի այրերէ ինքն ստանձնելու և զանոնք գերազանցելով գոհացնել զբաղելու.»

Ըստ Տիկին Հէրբերթի այն գրագիտուհին, որ այս դժուարութիւնները չի կրնար տանիլ ամերիկեան մամլոյ մէջ պէտք չէ յաջողութիւն յուսայ։ Խմբագրականներ գրող մ'ալ պէտք է ուրիշ առանձնայատկութիւններ ունենայ. «Անիկա մասնաւոր գրական ընդունակութիւն պէտք է ունենայ իրերն ու երեւոյթները ինքնուրոյն ձեւով ներկայացնելու, այսինքն սեփական ոճ մը։ Անիկա գաղափար պէտք է ունենայ պատմական, գրական, կենսագրական հարցերու և գիտութեանց մասին և ամէն ժամանակ պատրաստ պէտք է ըլլայ պահանջած նիւթի մասին պէտք եղածին չափ երկար գրելու։»

ՏՔԴ. Ց. ԹՕՓՃԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՖՈՆՕԿՐԱՖ ԵՒ ԻՐ ԿԱԶՄԱԾՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Էտիսըն հնարեց ֆոնօկրաֆը, 1877ին։ Այս հրաշալի գործիքը, որուն հնարիչն անտարակոյս միջին դարուն մէջ իբր կախարդ պիտի ամբաստանուէր և ողջ ողջ այրուելու պիտի դատապարտուէր, կ'բաղկանայ բարակ երկաթաթիթեղէ մաշկէ մը, որ հաստատուած է խողովակի մը դէմ, և այս խողովակին առջեւն է որ կ'խօսուի, կ'երգուի կամ նուագարաններով եղանակ մը կ'զարնուի։ Այս մաշկին ետեւ հաստատուած են քաուչուէ երկու գլանիկներ որ ձայնի ելեւէջները կ'հաղորդեն, զանոնք մեղմացնելով, կարճ մետաղեայ լեզուակի մը որ հաստատուած է պզտիկ զսպանակի մը վրայ։ Այս լեզուակը ձայնի ելեւէջները կ'արձանագրէ անագէ թերթի մը վրայ որ դրուած է թմբուկի մը վրայ, և գործիքին մասնաւոր ձեւէն ձայնի ելեւէջները այնպէս մը կ'հաղորդուին անագէ թերթին որ վերջը լեզուակին արձանագրած թրթռումները կրնան ճշդութեամբ արտաբերուիլ։ Գլանի մը վրայ ձայնի ելեւէջներ արձանագրելու համար, փոքր Մոթէօրի մը միջոցաւ կ'շարժեն զայն։ Այս գլանը գործիքին մէջ դնելով և նոյն արագութեամբ շարժելով, լեզուակը կ'անցնի բոլոր այն խորտուբորտութեանց վրայէն զորս գծած է արդէն թերթին վրայ, հետեւաբար նոյն դիրքերը կ'առնէ, զոր նա առած էր արդէն, և յառաջ կ'բերէ նոյն ելեւէջները, որ օդին կ'փոխանցուին և լսելի կ'ընեն նախկին ձայները, ո՛չ միայն նոյն բարձրութեամբ, այլ նոյն հնչեղութեամբ, և բոլոր այն մասնայատկութիւններով, որոնք ճանաչելի կ'ընեն մարդկային կամ այլեւայլ նուագարաններու ձայները, վերջապէս ինչ որ ֆոնօկրաֆին առջեւ ըսուած կամ երգուած ըլլայ։ Էտիսըն կ'ըսէ թէ պէտք է որ մաշկը մետաքսէ ըլլայ. կան գործիքներ, որոց մէջ ապակի, միքայէ և ալիւմինիօմէ է. հաստատութիւնը մէկ տասներորդ կամ մէկ քսաներորդ միլիմէթր է։ Երկու երեք միլիմէթր հաստութեամբ մաշկեր ալ կան, որով կարելի կ'ըլլայ ընդհանրապէս գործածուած նիւթերէ աւելի կարծր նիւթերու վրայ արձանագրել ձայնի ելեւէջները։ Արդէն շատ բարեփոխումներ եղած են ֆոնօկրաֆներու վրայ, որոնք մեծ կատարելագործութեան հասած են։ Ֆոնօկրամ կ'կոչուի գլաններուն վրայ եղած արձանագրութիւնը։ Նախ անագ գործածուած է, իսկ այսօր կը գործածուի մեղրամոմ (10—40⁰/₀ Քարնօպալի մեղրամոմ, հասարակ մեղրամոմի խառնուած)։ Կան գլաններ ալ որք պիսմութէ, անագի և կապարի խառնուրդով շինուած են։ Կան ինքնաշարժ ֆոնօկրաֆներ ալ որ կ'երգեն, երբ դրամ մը ձգուի անոնց մէջ։

Ֆրանսական մաքսային վիճակացոյցները մասնաւոր բաժին մը չունին ֆոնօկրաֆներու համար. այս բաժինը կ'պակսի նաեւ Օսմ. մաքսային վիճակացոյցներու մէջ։ Հետեւաբար, վեր ի վերոյ հաշիւ մը պիտի ներկայացնենք։ Ֆոնօկրաֆը մեծ յաջողութիւն գտած է ի Թուրքիա, նոյն իսկ փոքր աւաններու մէջ կան այս գործիքները։ Ի Պոլիս կ'վխտան ֆոնօկրաֆները։ Բնիկ բոլոր մեծ սրճարաններու մէջ կ'գտնուին այս գործիքներն որ խլացուցիչ ձայներ կ'արձակեն։ Երբեմն այնքան

ԺՈՒԼ ՎԵՌՆ (65)

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊՍԱԿՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԷՆ

ԾՓՈՒՆ ԿՂԶԻՆ

ՄԱՍՆ Բ.

Զ.—ԳԱԶԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔԱՏՈՅՑ ՄԸ

Ստէնտըրտ—Այլընտ կղզին այս բանը մտքէն անցուց, բայց կառավարիչը չուզեց տրամնել այս տեսակ ո և է փորձ։

Այս Նոր—Հեբրիտեաններն, որոնց առաջքը քամին մինչեւ քառասուն կ'առատբերեր, միջահասակ էին։ Մալէզներէն աւելի թխագոյն ըլլալով, Թօնկացի կամ Սամոացի բնիկներէն նուազ գեղեցիկ էին, սակայն ծայրայեղ չարքաշութեամբ մ'օժտուած կ'երեւէին։ Այն քիչ մը դրամը, զոր շահած էին Թօնկա—Թապուի Մաաքաշներէն, խնամով կ'պահէին և մտքէ իսկ չէին անցըներ ոգելից ըմպելիներու վատնել, թէ՛ պ որ այդ ըմպելիները ծայրայեղ զգուշաւորութեամբ մը միայն պիտի ծախուէին իրենց։ Թող որ ամէն ծախքէ զերծ ըլլալով, անտարակոյս, երբեք այսքան երջանիկ չէին եղած իրենց վայրենի արգիլակոյտերուն մէջ։

Եւ սակայն, Սարօլ նաւապետին շնորհիւ, այս բնիկները, իրենց Նոր—Հեբրիտեան հայրենակիցներուն հետ միացած, պիտի մասնակցէին այն քանդման գործին որուն ժամը կ'մօտենար։ Այն ատեն վերջապէս երեւան պիտի գար իրենց բուռն անգութ բնածին վայրագութիւնը։ Միթէ անոնք սեփականը չէի՞ն այն մարդախողխող բնիկներուն որք այնքան ահարկու համբաւ մը վաստկցուցած էին Խաղաղականի այս մասին ժողովուրդներուն։

Առ այժմ Միլիառատէրները կ'ապրէին կարծելով թէ բան մը չէր կրնար վտանգել կենցաղավարութիւն մը, ուր ամէն բան տրամաբանօրէն նախատեսուած և իմաստնօրէն կազմակերպուած էր։ Բառաձայն նուագախմբութեամբ միշտ նո՛յն յաջողութիւնները ձեռք կ'բերէր։ Միլիառատէրները չէին յոգներ ո՛չ լսելէն ո՛չ ալ ծափահարելէն։ Մոցարդի, Պէթհովէնի, Հայտընի, Մէնտէլսոնի գործերն ամբողջութեամբ ճաշուէին պիտի անցնէին։ Առանց խօսելու Ջրօսարանին կանոնաւոր նուագահանդէսներուն վրայ, Տիկին Քովըրի երաժշտական երեկոյթներ կուտար, որք շատ կ'փնտռուէին։ Մալէքարիի իշխանն ու իշխանուհին իրենց ներկայութեամբ քանիցս պատուեցին զանոնք։ Եթէ Թէնքըրտըն ընտանիքը տակաւին այցելութիւն չէր տուած Քովըրի ընտանիքին, գոնէ Մր. Ուօլքըր յաճախ կ'երթար անոր նուագահանդէսներուն։ Անկարելի բան է որ Օր. Տայի հետ իր ամուսնութիւնն օր մը չկատարուի... Ձախակողմեան և աջակողմեան հատուածներուն ակումբներուն մէջ բացէ ի բաց կ'խօսուէր անոր վրայ։ Ապագայ խօսեցեալներուն վկաներն իսկ կ'յիշատակուէին։ Ընտանեաց պետերուն արտօնութիւնը միայն կ'պակսէր, արդեօք պիտի չծագէ՞ր այնպիսի պարագայ մը որ Ջեմ Թէնքըրտըն և Նէտ Քովըրին պարտաւորէր իրենց կարծիքն յայտնելու։

Այս պարագան, որուն այնքան անհամբերութեամբ կ'սպասուէր, շատ չանցած յառաջ եկաւ, բայց ո՜րպիսի վտանգներով, և ո՜րքան վտանգուեցաւ Ստէնտըրտ—Այլընտի ապահովութիւնը։

Յնվ. 16ին, միջօրէէն ետքը, գրեթէ մէջտեղը ծովու ա՛յն մասին որ Թօնկա կղզիները կ'անջատէ Ֆիճի կղզիներէն, նաւ մը տեսնուեցաւ հարաւ—արեւելեան կողմ։ Կ'թուէր թէ դէպի Թրիպօր—Հարպըր կուգար։ 7—8 հարիւր թօնօնոց շոգենաւ մ'ըլլալու էր։ Ո և է դրօշ չէր ծածաներ իր յետսակայմին վրայ, և մինչեւ իսկ դրօշ չպարզեց երբ ա՛լ հազիւ մէկ մղոն հեռու էր։

Որ ազգին կ'վերաբերէր այս շոգենաւը։ Դիտարանին պահորդները չկրցան որոշել զայս իր շինութեան ձեւէն։ Բայց որովհետեւ ողջոյնով մ'իսկ չէր պատուած այս արհամարհելի Ստէնտըրտ—Այլընտը, կարելի էր որ անգլիական ըլլար։

Մնաց որ նոյն շոգենաւը չէր փորձեր Ծփուն Կղզիին նաւահանգիստներէն մին հասնելու, այլ կ'թուէր թէ բացէն անցնիլ կ'ուզէր, և անտարակոյս, շատ չանցած, տեսութենէ պիտի կորսուէր։

Գիշեր եղաւ, շատ մութ, ամպոտ գիշեր մը։ Երկինք ամպամած էր և հով չկար։ Բացարձակ անդորրութիւն կ'տիրէր ծովուն վրայ և մթնոլորտին մէջ, և խոր լռութիւն՝ թանձր աղջամուղջին մէջ։

Ժամ 11ին ատեններ, մթնոլորտը փոխուեցաւ, և շատ մրրկալի դարձաւ օդը։ Փայլակները կ'ակօսէին անջրպետը մինչեւ կէս գիշերէն վերջ, և կայծակին որոտումները կ'շարունակուէին, առանց կաթիլ մ'անձրեւ տեղալու։

Թերեւս այս որոտումները, որք հեռաւոր մրրկի մ'արդիւնքն էին, Խելքի հրետանիին կողմէ հսկող մաքսաւորներուն արգիլեցին լսել տարօրինակ ոռնումներ և այլանդակ մռնչումներ, որք ծովեզերքին այդ մասը վրդովեցին։ Ասոնք ո՛չ փայլակներու ոռնումներ էին, ո՛չ շանթի որոտումներ։ Այս օդերեւոյթը, ի՛նչ որ ալ ըլլար անոր պատճառը, առաւօտեան ժամ երկուքէն մինչեւ երեք տեղի ունեցաւ։

Յաջորդ օրը, քաղաքին կեդրոնէն հեռու թաղերուն մէջ, մտահոգութիւն պատճառող լուր մը տարածուեցաւ։ Դաշտավայրին մէջ արածող հօտերուն վրայ հսկող հովիւները, յանկարծական խուճապի մը մատնուած, ամէն կողմ ցրուած էին, անոնք դէպի նաւահանգիստները, այլք Միլիառ—Սիթիի վանդակորմին կողմը։

Այլապէս ծանր իրողութիւն մ'ալ պատահած էր. հարիւրի չափ ոչխարներ կիսովին յօշոտուած էին գիշերը, և իրենց արիւնաթաթաւ մարմինները փռուած էին Խելքի հրետանիին շրջակաները։ Քանի մը տասնեակ կովեր, եղնիկներ, այծեամներ, դարատանին ցանկապատ արօտավայրներուն մէջ, ինչպէս նաեւ քանի չափ ձիեր նոյն բախտն ունեցած էին։

Բնաւ տարակոյս չկար թէ վայրի գազաններ յարձակած էին այս անասուններուն վրայ... Ի՜նչ գազաններ... Առիւծնե՞ր, վագրե՞ր, յովազնե՞ր, փորենինե՞ր... Միթէ կարելի՞ բան էր այս... Միթէ այս ահարկու շաղղակերներէն հատ մ'իսկ երբեք երեւցա՞ծ էր Ստէնտըրտ—Այլընտի վրայ... Միթէ կարելի՞ բան է որ այս անասունները ծովու ճամբով հոն հասնէին...։ Վերջապէս, միթէ Խաղաղականի Գոհարը Հնդկաստանի, Ափրիկէի, Մալեզիոյ մօտի՞ը կ'գտնուէր, որոնք միայն ունին վայրագ գազաններու այս պէսպիսութիւնը։

Ոչ, Ստէնտըրտ—Այլընտ նոյնպէս չէր գտնուէր ո՛չ Ամազոն գետին բերանն ո՛չ ալ Նեղոսի բերանը, և սակայն առաւօտեան ժամ երկուքին միջոցները, երկու կիներ, ահագին կոկորդիլոսէ մը հալածուելով, քաղաքապետարանի հրապարակն ապաստանած էին։ Կոկորդիլոսը Սէրբանդինէն—Ռիվըրի (Ստէնտըրտ Այլընտի արուեստական գետը) ափերը հասած ըլլալով, ջուրերուն տակ աներեւոյթ եղած էր։ Միեւնոյն ատեն գետեզրին եզերքները, խոտերուն մէջ կ'լսուէին կայթոռումներ որք ցոյց կուտային թէ ուրիշ մողէզազգիներ ալ նոյն պահուն հոն կ'տապալէին։

Դատեցէ՛ք այս անհաւատալի լուրերուն յառաջ բերած տպաւորութիւնը։ Մէկ ժամ ետքը, դիտարանին պահորդները հաստատեցին թէ զոյգ զոյգ վագրեր, առիւծներ, յովազներ կ'խայտային դաշտավայրին մէջ։ Շատ մը ոչխարներ, որք ցուլկի հրետանիին կողմը կ'փախչէին, երկու վիթխարի վագրերու կողմէ կ'յօշոտուէին։ Ընտանի անասունները, գազաններուն կողկածնմէներէն(?) սարսափահար, զանազան կողմեր կ'փախչէին։ Նոյն բանը կ'ընէին այն անձերը, որք առաւօտուն կանուխ դաշտերը գացած էին իրենց գործերով զբաղելու։ Պատոր—Հարպըր գացող առաջին կառախումբը հազիւ ժամանակ ունեցած էր իր կայարանն ապաստանելու։ Երեք առիւծներ հալածած էին զայն, և հազիւ հարիւր քայլ մնացած էր որ անոր հասնէին։

Այլ եւս տարակոյս չէր մնացած թէ խումբ մը վայրագ անասուններ գիշերանց արշաւած էին Ծփուն կղզին, և Միլիառ—Սիթին ալ պիտի արշաւէին եթէ անմիջապէս զգուշական միջոցներ ձեռք չառնուէին։

Մեր Բարիզցի արուեստագէտներն Աթանաս Տօրէմիւսէն իմացան իրողութիւնը։ Պարի և վայելչութեան դասատուն, սովորականէն կանուխ դուրս ելած ըլլալով, չհամարձակեցաւ իր բնակարանը վերադառնալ, և ապաստանեցաւ զբօսարանը, որմէ ո և է մարդկային զօրութիւն այլ եւս պիտի չկարենար դուրս հանել զինքը։

—Դադրէ՛ք բաներնիդ... ձեր առիւծներն ու վագրերը բաղեր (սուտեր) են, զոյգ Բէնիկոյ(?), և ձեր մողէզազգիները (...) Ապրիլի ձուկեր (Ապրիլի սուտեր) են։

Բայց հարկ եղաւ տկներն իրողութիւնը ճանչնալ։ Ուստի քաղաքապետութիւնը հրաման ըրաւ քաղաքին վանդակորմերը գոցել, յետոյ փակել երկաթ նաւահանգիստներուն և ծովեզերքի մաքսային պահականոցներուն մուտքը։ Միեւնոյն ատեն, Թրամուէյներու երթեւեկութիւնը դադրեցաւ, և արգիլուեցաւ մինչեւ դարատան կամ դաշտավայր երթալու արկածախնդրութիւնը, մինչեւ որ այս գազաններուն անբացատրելի արշաւանքին վտանգները չվերցուէին։

Արդ, այն պահուն որ ռազմիկանական տեսուչները Առաջին Ծառուղիին մուտքը կ'փակէին Դիտարանի հրապարակին կողմէն, ահա՛ անկէ յիսուն քայլ անդին խայտացին զոյգ մը վագրեր, հրացայտ աչքերով և արիւնախանձ երախով։ Եթէ քանի մը րոպէ ալ շուտ շարժած չըլլային, այս վայրագ գազանները վանդակորմէն անցած պիտի ըլլային։

Քաղաքապետարանին կողմն ալ նոյն զգուշութիւնները ձեռք առնուեցան, և Միլիառ Սիթի ա՛լ յարձակումէ չէր վախնար։

Սպարապետ Բըռնէյլ, Նէօ—Հէվըլսի և Ստէնտըրտ—Այլընտի միւս թերթերուն համար գրելու ի՜նչ այլազան նիւթեր։ Իրաւէս սարսափը կատարեալ էր։ Ապարանքներուն և տուներուն բոլորտիքը պատնէշներ շինուեցան։

Թարգմ. Բ. Մ. ՊՕՉԱՃԵԱՆ (Շար.)

տարապինելի ձայներ դուրս կուտան որ կատարեալ ստոյգ մը կ'զգանան, մանաւանդ երբ քիթի մէջէ երգուած եղանակներ կ'արտաբերեն: Արդէն Թուրքիոյ մէջ քթէն երգելու մասնաւոր փափաք կայ: Երբ ֆոնոկրաֆը քիչ մը հինցած ըլլայ՝ աւելի տհաճ կ'դառնայ ձայնը:

Առաջին ֆոնոկրաֆը Պոլիս ներածեց Անգլիացի գեր—հիւպատոս մը: Ասիկա ճաշերնի համար գործիք մ'էր, բազմաթիւ խողովակներով, զորս ունկնդիրները, որոց թիւն առաւելն 12 կրնար ըլլալ միայն, իրենց ականջին կ'դնէին: Ի վերջոյ հնարուեցան այն ֆոնոկրաֆներն որք իրենց ձայնն ընդհանուրին լսելի կ'ընէին: Այս ֆոնոկրաֆներուն մէջ կրնային դրուիլ կոյս գլաններ որոց վրայ նուագարանի կամ արուեստագէտի եղանակներ կարելի էր արձանագրել: Նախ ներածուեցան Իկլ մարքայով ամերիկեան ֆոնոկրաֆները, յետոյ բերուեցան ֆրանս. և գերման ֆոնոկրաֆներ, և այս ճարտարարուեստը մեծ յառաջդիմութիւն ըրաւ: Բարիզի Բաթէ Տան ֆոնոկրաֆները մեծ կատարելութեան հասած են՝ ձայնի յստակութեան և ուժի տեսակէտով: Բերայի Պօն Մարշէ վաճառատունը 125 ղշ.ի փոքր և $2\frac{1}{2}$ ոսկիի մեծ ֆոնոկրաֆներ կ'ծախէ, իսկ գլանները տեսակին համեմատ կ'արժեն 6—13 ղշ.ի: Ֆոնոկրաֆի վրայ շատ կարեւոր գործեր կ'ըլլան: Տարեկան 6,000 ոսկիի առեւտուր կ'ըլլայ ի Թուրքիա, այս գործիքներուն վրայ: Ֆոնոկրաֆներու մէկ քառորդը ֆրանսական է, իսկ միւսները գերմանական և ամերիկեան: Մեր հրապարակին վրայ կ'վխտար ֆոնոկրաֆն երբ կրամոֆոնն երեցաւ 3 տարի առաջ: Փոխանակ գլանի, կրամոֆոնին մէջ կ'դրուին սկաւառակներ որ նուազ դիւրաբեկ են: Բայց սատ, կրամոֆոնին ձայնն աւելի զօրաւոր է քան թէ նուազ յստակ: Կրամոֆոնի գերման գործարանները, Թուրք, յունական և արաբական երգերու մեծ հաւաքածոյ մ'ունին, որով դիւրաւ յաճախորդ գտած են ի Թուրքիա: Բաթէի ֆոնոկրաֆներն որ լոկ ֆրանսական երգեր ունին, սահմանափակ թիւով գնորդներ ունին միայն: Կրամոֆոններու վաճառումը մեծ վնաս հասուցած է ֆոնոկրաֆին որ գրեթէ ա՛լ չի ծախուիր, հետեւաբար մեզ կ'մնայ միայն խօսիլ կրամոֆոնին վրայ: Տարեկան 10,000 ոսկիի գործ կ'ըլլայ, իսկ ասոր կրկինը՝ սկաւառակներու վրայ. համագումար 30,000 ոսկի: Կրամոֆոն կ'ղրկէ գրեթէ միայն Պէրլինի Կրամոֆոնի Գերման Ընկերութիւնը. և մայրաքաղաքս բերուած կրամոֆոններու կէսը կ'ծախէ Օրոզդի Պաք վաճառատունը. գինն է 3—10 ոսկի. 17 սանդիմէդրնոց պզտիկ սկաւառակները կ'ծախուին 11—12 ղշ.ի, իսկ քսանեհինգ սանդիմէդրնոց մեծ սկաւառակները՝ 22-24 ղշ.ի: Ծախուած սկաւառակներու հարիւրին 50ը մեծ է, իսկ հարիւրին 10 պզտիկ: Մեծ արուեստագէտներու եղանակներ արձանագրուած սկաւառակներ ալ կան որ 30—60 ղշ.ի կ'ծախուին: Մինչեւ անցեալ տարի, սկաւառակներու մէկ երեսին վրայ միայն եղանակ արձանագրուած կ'ըլլար, իսկ հիմա ելած են սկաւառակներ, որոց երկու երեսին վրայ ալ եղանակ արձանագրուած է, բայց գինները չեն փոխուած: Այս սկաւառակները խաւաքարտէ տուփերու մէջ կ'դրուին 10—12 հատը մէկտեղ, և այս խաւաքարտէ տուփերն ալ կ'դրուին փայտէ տուփերու մէջ: Երբ յաճախորդ մը անմիջապէս նոր եղանակ մը ուզելու ըլլայ, «Քօլի Բօսդալ»ով ալ կը ղրկուի ուզուած սկաւառակը: Որպէս զի այս սկաւառակներն անաղարտ պահուին, Պէրլինի Գերման Կրամոֆոններու Ընկերութիւնը լսունկարներու յատուկ ալպոմներ պատրաստած է, որոց մէկ էջին վրայ կարելի է երկու սկաւառակներ դնել: Կրամոֆոնները կա՛մ առանձին տուփերու և կամ մէկ քանի հատը մէկ տուփի մէջ կ'դրուին, եւ ծրարման ձեւը կ'տարբերի գործիքին մեծութեան համեմատ: Փորձ եղած է Օտէօն, Ալիրանս, ևն. մարքայով կրամոֆոններ ալ մտցնել Պոլիս. բայց չէ յաջողած: Հատով ծախող վաճառատուններ ալ կան որ արժէքինը պակսեցնելու համար կրամոֆոնի գործիքը միայն բերել կուտան և իրենք կ'շինեն հոս: Սկաւառակն երբ փոխուի, ասեղն ալ պէտք է փոխել: Այս ասեղները թիթեղէ պզտիկ տուփերու մէջ կ'դրուին, որ 1,000 ասեղ կ'պարունակեն: Վճարումները կ'ըլլան հետեւեալ կերպով. — Երբ գումար մը անմիջապէս հատուցուի, զեղչով կամ չորս ամիս պայմանաժամով: Իրաց ընթացքէն այնպէս կ'հետեւի որ կրամոֆոնի առեւտուրը պիտի աճի ի Թուրքիա: Հիմա բոլոր Օսմ. Կայսրութեան մէջ 2,000,000 ֆր.ի գործ կ'ըլլայ այս գործիքին և կազմածներուն վրայ:

ԵՐՆԵՍԴ ԺԻՐ

Լէօփիկ Ֆրան. Առեւտ. Սենեկէ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

(Խմբագրական «Թան»է, Հոկտ. 26.)

Ֆրանքագերման յարաբերութեանց առթիւ կատարուած լրագրական պաշարին մէջ լեզուի փոփոխութիւն զգալի է: Ոչ միայն այլեւս չեն խօսիր Մ. Շիմանի սիրական «պատանդ»ին վրայ, այլ և Գերմանիոյ ազդեցիկ թերթերն իրենց ընթացքով կ'ցուցնեն թէ Հռենոսի անդիի կողմն ա՛լ հասկցած են որ եթէ կ'ուզուի վստահութիւն ներշնչել Ֆրանսայի, պէտք է ուրիշ միջոցներ ընտրել: Ֆրանքֆուրթէր Զայթունկ կ'գրէ. «Կ'կարծենք որ գերման դիւանագիտութիւնը Ֆրանսայէն երաշխաւորութիւն չպիտի պահանջէ, ինչպէս կը վախնայ Մ. Բիշէմինտ, ապագային համար որ Գերմանիոյ կողմէ այնքան չի հշգուիր որքան Ֆրանսայի կողմէ:» Քէօլնիշէ Զայթունկ նոյն իմաստով կ'գրէ, հաւաստելով թէ գերման կառավարութիւնն և ժողովուրդն եապէս խաղաղասէր են, և սպառազինութեանց ծանր բեռը կ'կրեն ոչ թէ յարձակելու հաճոյքին համար, այլ որովհետեւ համոզուած են թէ միայն հզօր ազգերը վստահ են թէ պիտի յարգուին: Վերջապէս Ֆօսիշէ Զայթունկ որ վեր ամիս ի վեր յարձակողական լեզու մը կ'գործածէր Ֆրանսայի դէմ, բոլորովին տարբեր ոճ մը կ'գործածէ հիմա և կ'գրէ.— «Գերման ժողովուրդը մեծապէս կ'յարգէ Ֆրանսացիներու զգացումները, և չափազանց ... անոնք որ զինակցութիւն մը կնքեն Գերմանիոյ հետ: Բաւական է որ դրացի ժողովուրդները խաղաղութեամբ ապրին, և անկեղծօրէն ջանան պահպանելու այդ խաղաղութիւնը, նոյն իսկ իրենց օգտին համար:» Արդէն հրատարակած ենք այս խօսքերը, բայց օգտակար կ'համարենք կրկնել, որովհետեւ կրնանք մեզի պատշաճեցնել գերմանական չահերու համար անոնց ըսած խօսքերը:

Եւ յիրաւի, Ֆրանսա եւս խաղաղասէր է Գերմանիոյ նման: Բայց ճիշդ Գերմանիոյ նման ինք եւս այն կարծիքն ունի թէ հզօր ժողովուրդներու համար միայն կարելի և տեւական է խաղաղութիւնը. և ասոր համար է որ իր զինուորական կազմակերպութեան այժ տալու համար պէտք եղած խնամքը տանելով հանդերձ, պէտք չէ թողու զինքը Ռուսիոյ կապող զինակցութիւնն և ուրիշ տէրութեանց հետ հաստատած բարեկամութիւնները. և ասոնց մէջ ապաւինելիք նշմարելու ոչ մէկ բաւանք ունի: Գալով անոր զոր Ֆրանքֆուրթէր Զայթունկ «ապագային համար երաշխաւորութիւն» կ'անուանէ, ճիշդ է որ գերման դիւանագիտութիւնն այդպիսի բան մը չէ պահանջած Ֆրանսայէն, և իշխան Պիւլով իր յայտարարութեանց մէջ ազդուօրէն հակառակ խօսած է ասոր մօտէ անցուելուն անգամ: Բայց իշխան Հէնքէլի նման կէս պաշտօնական մարդիկ, և Մ. Շիմանի նման լրագրողներ չեն հետեւած այդ վերապահութեան, ուստի և աւելորդ չէր լսել այսօր Քէօլնիշէ Զայթունկի, Ֆօսիշէ Զայթունկի, և Ֆրանքֆուրթէր Զայթունկի գոհացուցիչ ընթացքը:

Ճիշդը խօսելով, երբեք չենք հաւատացած որ գերման կառավարութիւնը ծրագրած ըլլայ Ֆրանսայէն պահանջել խնդրոյ առարկայ եղած յանձնառութիւնները կամ երաշխաւորութիւնները: Պէրլինի մէջ պատմութիւն գիտեն: Նաբոլէոն Գ. և իր արտաքին գործոց նախարար Կռամօն Դուքը, 1870 Յուլիսին, գոհ չըլլալով Լէոբոլտ իշխանին և Սպանիոյ խնդրոյն կարգադրութենէն, Պրուսիոյ Վիլհելմ թագաւորէն պահանջեցին որ ապահովութիւն տայ թէ ապագային այդպիսի խնդիր մը մէջտեղ չպիտի ելլէ: Այն ատեն Գերմանացիներն ըսին թէ ապագան ոչ մէկուն կ'պատկանի, և թէ յարգանքի պակասութիւն մը պիտի ըլլայ երկու ազգերու միջեւ, այդպիսի խոստում մը պահանջել: Գոհութեամբ կ'հաստատենք թէ գերման կառավարութիւնը կարծիքը փոխած չէ: Հաճոյքով կ'տեսնենք նաեւ թէ մամուլն ալ որ սկիզբները չէր ուզեր ասոր ընթացք մը բռնել, հետզհետէ գերման կառավարութեան ուղղութեան համաձայն ընթացք մը կ'բռնէ, և հա կ'կենայ անհերքելի վարմունքէ մը: Անհրաժեշտ պիտի ըլլար որ օտար կառավարութիւն մը հրաւիրէր Ֆրանս. կառավարութիւնը՝ որ իր գործելու անկախութիւնը ձեռքէ հանէ կամ նուազեցնէ, այնպիսի պատասխանատուութեանց համար զորս իրեն անձ չէ գուշակել: Միջազգային յարաբերութեանց մէջ գործերն են որ ի նկատ կ'առնուին: Ֆրանսա իր գործերով ցուցուց թէ բաղդաձակասպէս յարած կ'մնայ իր ձեռքերն ազատ պահելու քաղաքականութեան, կ'ուզէ տէր մնալ իր որոշմանց, և թէ ոեւէ մէկու դէմ մտաւոր դիտում չունի, բայց ոչ մէկուն ալ կ'ուզէ հետեւակ ըլլալ: Ոչ ոք կրնայ ասկէ աւելի բան մը պահանջել իրմէ:

Գերմանական թերթերուն սխալն այն եղաւ որ մտցան այս ճշմարտութիւնը, արդարացնելով դիւանագէտի մը խօսքը թէ «Գերմանացիներն ամէն բանի մէջ յաջողած են, բաց ի սէրէն:» Միջազգային յարաբերութեանց մէջ սէրն անհրաժեշտ չէ. և երբեմն նոյն իսկ վտանգաւոր է գուցէ: Բայց որպէսզի վստահութիւնը գոյութիւն ունենայ, պէտք է առիթ տալ այդ վստահութեան: Ուրախ ենք որ մեր գերման պաշտօնակիցները վերջապէս հասկցած են ասիկա:

(Le Temps)

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ. —Բեդերսպուրկի մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այն տեսակցութեան, զոր Անգլիական դեսպան Սըր Զարլզ Հարտինճ ունեցաւ Զարին հետ, արձակուրդով Անգլիա մեկնելուն առթիւ: Կ'հաւաստուի թէ, կ'ըսէ Թանի Բեդերսպուրկի թղթակիցը, այս տեսակցութիւնը սերտ յարաբերութիւն ունի Անգլեւռուս համաձայնութեան ծրագրին հետ, որ անխուսափելի կ'նկատուի, ռուսեւգերման զինակցութեան գաղափարը վերջնապէս ջուրն իյնալէ ետքը: Թայմզի Բեդերսպուրկի թղթակիցն ալ կ'հաստատէ այս կարծիքը, և կ'յարէ թէ Սըր Զ. Հարտինճի Լոնտոն ներկայութիւնն անհրաժեշտ նկատուած է, այս նպատակով կատարուելիք բանակցութեանց հիմնագիծը պատրաստելու համար: Նոյն թղթակիցը կ'յարէ թէ Լոնտոնի Ռուս դեսպան կոմս Պէնքէնտորֆ եւս Բեդերսպուրկ կ'երթայ նոյն նպատակով: «Գերմանիա կը յարէ Թայմզի թղթակիցը, Անգլեւռուս մերձեցման մը առաջքն առնելու համար զանազան առաջարկներ ըրեր է Ռուսիոյ, մասնաւորապէս թելադրելով որ Ռուսիա և Գերմանիա համերաշխ գործակցութիւն մը կատարեն Պալքանի մէջ: Այս ծրագրին աջակցութիւն պայմանն էր կոմս Վիդդէ, բայց Ֆրանսա ազդուօրէն դիմադրեց ասոր: Ֆրանսայի կառավարութիւնը բնական է որ փափաքէր արգիլել Գերմանիոյ ծրագիրներն և բարւոք յարաբերութիւններ հաստատել Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ: Ֆրանքեւռուս զինակցութեան վնասելու և Անգլիան մեկուսացնելու համար Գերմանիոյ ըրած ջանքերուն անյաջողութիւնը սերտ կապ մ'ունենալու է Լորտ Լէնստաունի վրայ եղած վերջին յարձակումներուն, և Բեդերսպուրկի Գերման դեսպանին հրաժարման հետ:»

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՇԻԵՂ ՆԱԽԱՀԱՆԴԻՍԸ. —Տէյլի Թէլէկրաֆի Թօքիոյի թղթակիցն հետեւեալ ամբողջացուցիչ տեղեկութիւնները կ'հաղորդէ Թօքիոյի ծովախորշին մէջ կատարուած նաւահանդէսին վրայ. —«Ճապոնցի ազգն երբեք տեսած չէր այսպիսի վեհաշուք երեւոյթ հանդէս մը, ինչպէս էր Միքատոյին կողմէ նաւատորմին աչքէ անցուիլը, զի աշխարհի պատմութեան մէջ շատ քիչ անգամ կ'պատահի որ այսպիսի իրողութիւն մը պատահի այնքան նշանակալից պարագաներու ներքեւ: Ծովախորշին մէջ կային 200 մարտանաւեր, չքնաղօրէն դրօշազարդուած: Ասոնց եօթը զուգահեռական գծերու վրայ շարուած էին, որ կ'տարածուէին այնքան անդ, որքան աչք մը կ'զօրէ տեսնել: Առաջին գիծը գրաւած էին անգլ. նաւատորմին մարտանաւերը: Իսկ յաջորդ գծին գլուխը կը գտնուէին Շիքիշիմա զրահաւորը, ծովակալ Թօկոյի նոր մարտանաւը, որուն մօտ կեցած էին միւս զրահաւորները, զրահապատ յածանաւերն և Ռուսերէն գերի բռնուած մարտանաւերը: Երրորդ գիծը կը կազմէին ամէն տեսակէ և չափէ յածանաւեր, իսկ միւս գիծերը կազմուած էին թնդանօթակիրներէ, թորփիլահալածներէ, թորփիլանաւերէ և յածանաւի վերածուած շոգենաւերէ: Կային նաեւ փոխադրանաւեր, զորս կառավարութիւնն իմաստութեամբ և շատ լաւ գործածեց, անոնց մէջ դնելով պատերազմի միջոցին մեռնողներու ազգականները, ցոյց տալու համար անոնց թէ ո՛րպիսի մեծ գաղափար պատճառաւ հարկ եղաւ այն զոհողութիւնները կատարել: Բոլոր ներկայ ճապոնական մարտանաւերը գործածուած էին պատերազմին ժամանակ, և անոնցմէ շատերը հարուածներ ստացած էին: Այս տեսակէտով, ճապոնական նաւատորմն այժմ միակ նաւատորմն է որ կրնայ հաւաքուիլ այսպէս, շահուած յաղթանակ մը տօնելու համար: Բոլոր գիծերը կատարեալ խաւարի բանեցան, և հազարաւորներ եկան Ճապոնի ամէն կողմերէն դէպ ի Եօքօհամա, որ ամբողջ լեցուեցաւ հետաքրքիր հանդիսատեսներով: Բոլոր փողոցները զարդարուեցան լապտերներով, եւ շատ յաղթական կամարներ կազմուեցան: Կայսրը ծովակալի համազգեստ հագած էր և առաւօտեան ժամ 11ին հասաւ Եօքօհամա և միահագոյն ողջունուեցաւ ճապոնական նաւատորմին և բրիտանական նաւախումբին կողմէ. Նորին Վեհափառութիւն նստաւ Ասամա յածանաւը, որ հետեւորդ ունենալով Շիքիշիմա, Թոքիւա և Նաքատա յածանաւերը, ժամը 10 հանգոյց արագութեամբ յառաջացաւ, սկսաւ անցնիլ մարտանաւերու կազմած գծերուն մէջտեղէն: Նախ անցաւ յածանաւերու և թորփիլանաւերու գծին երկարութեամբ, և երբ հասաւ ծովակալ Թօկոյի դրօշակիր զրահաւորին քով, հոն խարիսխ նետեց և կայսրն Ասամայի մէջ ընդունեց ճապոնական և բրիտանական մարտանաւերու սպաները, որոց սիրալիր ընդունելութիւն մ'ըրաւ: Օդը շատ լաւ չէր, մերթ արեւը կ'երեւէր ամպերու ետեւէն, օդը մեղմ դալար մեզ, և ամպամած, և ասիկա շատ նպաստաւոր էր տեսնելու համար մարտանաւերու մեծութ գոյն գիծերը: Արարողութեան պահուն խորին լռութիւն կ'տիրէր, և այս լռութիւն այն ատեն միայն խզուեցաւ, երբ թնդանօթի ողջոյն արուեցաւ Միքատոյին մեկնումին առթիւ: Գիշերը մարտանաւերը լուսավառութիւն կատարեցին և քաղաքն ու չորս կողմի գիւղերը լապտերներով լուսազարդուեցան և հրախաղութիւններ կատարուեցան:»

** Թօքիոյէ կ'հեռագրուի Դչ.ի Թէլ.ով.—«Այսօր, Թօքիոյի քաղաքապետութիւնը բարի գալստեան ուղերձ մը մատոյց Ուէնօ Բարքի մէջ առ ծովակալ Թօկօ, որուն հանդէս պատասխան տուաւ ծովակալը, ըսելով թէ ձեռք բերուած յաղթանակները կ'պարտի մարդոց քաջութեան: Այս ընդունելութեան բարքը լեցուած էր հարիւր հազարաւոր մարդով, որ կ'ծափահարէին եւ խանդավառ ցոյցեր կ'ընէին, և մինչեւ չորս մղոն տեղ լեցուն մարդ կար ... լու ատեն: Մոմ. Թօկօ նստաւ կառք մը, որ ծածկուած էր գեղեցկօրէն՝ այլազան ծաղիկներով: Ժողովուրդը խուռներամ հաւաքուած էր անցքին երկու կողմ, և ձեռքերը շարժելով խանդավառօրէն «պանզայ» կ'աղաղակէր լիաթոք: Չկար չէնք որ զարդարուած չըլլար: Արկած մը միայն պատահեցաւ. Ծովակալ Թօկոյի կառքին առջեւէն գացող կառքի մը ձին, ... խրտչեցաւ ... եւ քաղաքական ժողովոյ անդամները, եղած խանդավառ ցոյցերէն եւ աղաղակներէն խրտչեցաւ եւ այնքան վախցաւ որ յանկարծակի եղաւ:»

** Ճապոնական մամուլը կ'ըսէ թէ այժմ Քուրէի նաւարանին մէջ շինուելու վրայ եղող երկու յածանաւերը պիտի կոչուին Ցուքուպա և Իքոմա: Եօքօսուքայի մէջ այժմ շինուելու վրայ են մէկ զրահաւոր և 1 զրահապատ յածանաւ որ պիտի կոչուին Քաթօրի և Սացումա: Ասոնցմէ վերջը պիտի շինուին 1 զրահաւոր և 1 զրահապատ յածանաւ, որ պիտի կոչուին Աքի և Իպուքի:

** Ծովակալ Թօկոյի այս անգամ Թօքիօ երթալէն հասկցուեցաւ որ ճապոնական նաւատորմը բնաւ խարիսխ նետած չէր 1904 Օգոստ. 10էն, որ ատեն Բորթ Արթուրի ռուս նաւատորմը փորձեց իր ձախաւեր փախուստը, մինչեւ Դեկտ. 15, որ ատեն ճապոնական թորփիլանաւերը յարձակեցան Սէվասթոբոլ զրահաւորին վրայ և անկարողութեան մատնեցին զայն: Ճապոնցւոց վրայ մեծ ազդեցութիւն ըրաւ Մոմ. Թօկոյի, սպաներուն և նաւաստիներուն այս հիանալի կարողութիւնն և արթնութիւնը, և իրենց նաւային հերոսին վրայ ճապոնցի ազգին հիացումն որ օրըստօրէ կ'աւելնայ, այսպիսի զարմանալի և հրաշալի յայտնութիւններով:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.—Անգլիոյ քաղաքական ամէն շրջանակներու մէջ Ռուսիոյ հետ համաձայնութեան մը յանգելու խնդիրը մեծ կարեւորութիւն ստացած է այժմ և Անգլիոյ դիւանագէտներն ալ դարձուցած են իրենց ուշադրութիւնն ու ջանքերը: Թայմզի թղթակիցը կ'հեռագրէ Բարիզէ թէ Ռուսիոյ և Գերմանիոյ միջեւ կարեւոր մերձեցում մը ձեռք բերուած ըլլալը, իր տեղեկութեանց նայելով, բոլորովին անհիմն է: Ռուսիոյ համար գրեթէ անկարելի է Գերմանիոյ հետ ունեցած իր յարաբերութիւնները փոխել, առանց վնասելու Ֆրանսայի հետ ունեցած զինակցութեան: — Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Տէյլի Թէլէկրաֆի Դչ. օրուան թիւին մէջ հրատարակուած խմբագրականին որուն մէջ ջանք մը կայ ցուցընելու թէ Գերմանիոյ և Անգլիոյ յարաբերութիւնները կարելի է բարուոքել: Այս թերթ կ'գրէ.—Պերլինի մեր թղթակիցը լուր կ'ուտայ մեզ թէ Պերլինի մէջ ընդհանուրին համոզումն է որ Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ վերջին ամէն թիւրիմացութեանց պատճառը Գերմանիան կղզիացնելու համար Անգլիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատան հետեւած քաղաքականութիւնն է: Այն է որ կ'ջանայ հեռացնել ամէն ազգաց համակրութիւնը Գերմանիոյէ, և չի ճանչնար միջազգային պայմանագրութիւնները: Կ'յուսանք որ այս համոզումը պիտի փոխուի, զի ատոր համար ցուցուած պատճառն անհիմն է: Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի և Ռուսիոյ հետ մեր համաձայնութեան նպատակն աւելի կամ նուազ վէճերու առիթ տուող հողային խնդիրները փոխադարձաբար կարգադրելով թէ զմեզ և թէ մեր դրացիներն ամէն հաւանական կռիւներէ զերծ պահելն է: Բայց այսպիսի համաձայնութիւն մը պէտք չունենք Գերմանիոյ հետ ընելու, զի աշխարհի և ո՛չ մէկ մասին մէջ սահմանագլուխ կարգադրութեան վէճեր կան կամ կրնան ծագիլ մեր ու Գերմանիոյ միջեւ: Ամերիկայի և Ֆրանսայի հետ ձեռք թօթուեցինք և կ'յուսանք Ռուսիոյ հետ ալ նոյնն ընել, վէճերու կարգադրութենէն ետք. բայց Գերմանիոյ հետ պաշտօնական կերպով ձեռք չթօթուելնուս պատճառն այն է որ կարգադրելիք դժուարութիւններ չկան: Գալով Գերմանիան կղզիացնելու և միջազգային պայմանագրութիւնները ճանչնալ չուզելու մասին մեզ վերագրուած նպատակին, ատիկա չենք կրնար ըմբռնել: Անգլիա գրեթէ ամբողջ դարէ մը ի վեր կղզիացեալ վիճակի մը մէջ ապրեցաւ, և եթէ այսօր զինակցութիւն մը կնքեցինք Ճապոնի հետ, այդ ալ սպառնական հանգամանք չունի: Եթէ մեք Ճապոնի հետ զինակցեցանք, միւս կողմէ Ճապոնն ալ պարտաւորեցինք կղզիացման այն սկզբունքին որ ծաւալման գաղափարներն ի բաց կ'վանէ իրմէ: Իր ներքին միութեան փափաքով ամէն երկիր պարտաւոր է կղզիանալու: Նոյն իսկ Գերմանիա կենդանի օրինակ մ'է այդ ներքին միութեան և կամաւ կղզիացման: Եւրոպայի մէջ չկայ Տէրութիւն մը որ այս միութիւնը խանգարել ուզէ: Երրորդ Նիզակակցութեան կնքուելուն պատճառն այն վախն էր թէ մի գուցէ այդ միութիւնը վտանգուի: Բայց Եւրոպայի մէջ այսօր կա՞յ մէկն որ գերման տէրութեան միութիւնը խանգարել ուզէ: Եթէ ընդունինք գերման պետական անձերու տուած ապահովութիւնները, և ընդունինք թէ անոնց ամէն ջանքերն առեւտուրի և ճարտարութեան հաւասար իրաւունքներ ձեռք բերել է միայն, կրնանք ապահովապէս ըսել թէ աշխարհի մէջ չկայ և ոչ մէկ Տէրութիւն որ իրենց այն փափաքին հակառակիլ ուզէ:

Իրաց արդի վիճակին պահպանումն առաւելապէս գործին կուգայ և Գերմանիոյ համար ալ այնպէս ըլլալու է: Եթէ Գերմանիա գոհ է Եւրոպայի այժմու քարտէսէն, այն ատեն Անգլիա Գերմանիոյ հետ ալ կ'ունենայ այն անկեղծ համաձայնութիւնը, զոր ունի Ֆրանսայի և Ամերիկայի հետ, և Ռուսիոյ հետ ալ պիտի ունենայ: Մեք կ'փափաքինք որ ամբողջ աշխարհի վրայ տիրէ խաղաղութիւնը, և եթէ Գերմանիոյ փափաքն ալ այս է, ուրեմն այսօրուընէ իսկ գոյութիւն ունեցած կ'ըլլայ Անգլեւգերման համաձայնութիւնը:

ԼՈՐՏ ՐՈԶՊԵՐԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻԿԴԵՐՄԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. —Լորտ Րոզպէրի Դչ. օր Սդըրլինկի մէջ խօսած ճառով ըսաւ թէ Ճապոնի հետ կնքուած երկրորդ դաշնագիրն առաջին դաշնագրին բնական հետեւանքն էր: Բայց ասով եր կիրը չափազանց մեծ պատասխանատուութիւն մը սանձնած եղաւ: Լորտ Րոզպէրի գոհ է Ֆրանսայի հետ ձեռք բերուած համաձայնութեան համար. բայց չի կրնար ըմբռնել թէ ինչո՛ւ համար պատճառ եղաւ Գերմանիոյ հետ այսպիսի բաւական վիճաբանութեանց, որք համաձայն չեն երկու ազգաց զգացումներուն և ուրիշ աւելի ծանր վիճաբանութիւններու պատճառ պիտի ըլլան: Լորտ Րոզպէրի բաւական թէ Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ տեղի ունեցած վիճաբանութիւնները լուրջ վտանգ մը կ'համարի խաղաղութեան համար. զի ատոնք թունաւոր ներգործութիւն մ'ունին երկու ազգաց և ասոնց նորահաս սերունդներուն վրայ: Հետեւաբար ինքն ալ ուրիշ ամէն խոհական անձանց պէս չի փափաքիր որ Ֆրանսայի հետ անկեղծ յարաբերութիւններն անհաշտելի թշնամութիւն մը ցուցնեն Գերմանիոյ դէմ:

ԳԵՐՄԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ. —Պիլի Թերթերէն մին հետեւեալ տեղեկութիւնները կ'հրատարակէ նաւատորմին նոր պահանջմանց վերաբերեալ ծրագրին վրայ զոր գերման կառավարութիւնը մտադիր է ներկայացնել Ռայխստագին: «Արտասահմանի նաւատորմը զօրացնելու խնդրոյն այնչափ կարեւորութիւն չընծայուիր այժմ, որչափ Գերմանական ծովեզերքներուն պաշտպանութեան յատուկ նաւատորմին զօրացման: Այս պատճառաւ բաց ծովու թորփիլատորմերուն շինութեան խնդիրը մինչեւ հիմակուանէն աւելի մեծ տեղ մը կ'բռնէ յիշեալ ծրագրին մէջ: Ասկէ զատ առաջին կարգի զրահաւորներուն տարողութիւնն աւելի մեծցնելու նպատակաւ 50 % աւելի ծախքով նոր զրահաւորներ պիտի շինուին: Այս պատճառաւ պէտք պիտի ըլլայ Քիէլիսկան Ովկեան ջրանցքին նաւակիր գիծն աւելի խորացնել եւ ընդարձակել:»

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԸ. — Քէօլնիշէ Զայթունկ կ'գրէ թէ Դաշնակցային Խորհուրդին ընտրուած յանձնաժողովներն ընդունեցին ելմտական բարենորոգմանց մասին ելմտական պաշտօնատան կողմէ ներկայացուած ծրագիրը: Այս բարենորոգումներ կ'վերաբերին ժառանգութեանց, ծխախոտի և գարեջուրի, ինչպէս նաեւ դրօշմաթուղթերու տուրքի: Ժառանգութեան տուրքէ ազատ պիտի մնան ծնողք և իրենց զաւակները: Ծխախոտի տուրքերու բարձրացման համար փոխանակ մենաշնորհ կամ գործարաններու տուրք սահմանելու, միայն լաւագոյն ծխախոտ և սիկառէթի տուրքերն աւելի պիտի բարձրացուին արդի եղանակաւ: Գարեջուրի տուրքն ալ պիտի բարձրացուի ... ի բաց առնել այն գարեջուրներն որք իբր անուշ կ'գործածուին ժողովուրդին խեղճ դասակարգին մէջ. իսկ դրօշմատուրքերն հրատարակուելիք նոր օրէնքով մը պիտի բարձրացուին: Տուրքերու այս բարձրացման արդիւնքը պիտի յատկացուի պետական պարտքերու վճարմանց և հանգստեան կոչուած զինուորականներու նպաստին: Վերոյիշեալ ծրագրին մէջ ըսուած է թէ Պետութեան ծախսուց և պարտուց պակասը գոցելու համար պէտք եղած գումարը կ'բարձրանայ 150 էն մինչեւ 200 միլիոնի, և այդ իսկ աւելի բարձրացման հակամէտ է:

ԳԵՐՄԱՆ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐ.—Մօտերս Գերմանիա, դիւանագիտական նոր պաշտօններ պիտի հաստատէ: Ի մէջ այլոց, Գերմանիա դեսպանութիւն մը պիտի հաստատէ ի Չէթինեէ, ուր չունէր ցարդ. գերման գահաժառանգին ամուսնութեան առթիւ Նիքիդա իշխանին Պերլին գացած ատեն Վիլհէլմ կայսեր կողմէ շնորհուած ունկնդրութեան հետեւանք կ'նկատուի այս: Գերմանիա Հապէշստանի մէջ ալ դիւանագիտական ներկայացուցիչ մ'ունենալ փափաքելով Ադիս Աբաբայի մէջ ընդհ. հիւպատոս մը պիտի կարգէ: Այս ալ Տօքթ. Ռոզէնի առաջնորդութեամբ մէկ քանի ամիս առաջ Հապէշստան ղրկուած առեւտրական — քաղաքական պատուիրակութեան հետեւանքն է:

ԱՆՎԷՐՍ ԻԲՐ ՊԱՐՍՊԱՔԱՂԱՔ.— Գերմանիոյ պատերազմական նախարարն Դչ. երեք ժամ տեւող ճառ մը խօսելով՝ Անվէրսն ամրաքաղաք ընելու ծրագիրը պաշտպանեց: Անվէրս Մէցի և Սդրասպուրկի պէս արտաքին ամրութեանց գօտի մը պիտի ունենայ:

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ. — Տանժէրէն թէ ֆրանսական դեսպանը համիմաստ ծանուցագրով մը Մարոքի հաղորդած են դեսպանախորհուրդ գումարելու որոշումը: Նոյն առթիւ ծանուցուեցաւ նաեւ թէ ֆրանսացի և անգլիացի արտաւոր դեսպանը կ'մեկնին Ֆասէն, մինչ տակաւին հոն կ'մնայ գերման դեսպանը՝ մինչեւ որ Մարոք ընդունի դեսպանախորհրդոյ առաջարկը: Այս լուր անհանգստութիւն ըրաւ Բարիզի մէջ, որովհետեւ Ֆրանսա, բնիկներու և օտար գաղթականութիւններու աչքին, ասպարէզը Գերմանիոյ թողուլ կ'թուի: Գերման դեսպան Դաթէնպախ ժամանակ ունենալ կ'ուզէ դեսպանախորհրդոյ գումարումէն առաջ իր սիրական ծրագիրներն ընդունել տալու Մարոքի, բացառիկ դիրք մը ապահովելով Գերմանիոյ համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՅԱՐԳԱՆՔԸ ԱՌ Մ. ԼՈՒՊԷ. —«Էքօ տը Բարի» կ'իմանայ որ անգլիական կառավարութիւնը Ֆրանսայի նախագահը Ճիպրալթար այցելելու հրաւիրեց, բայց Մ. Լուպէ առարկելով թէ իր պաշտօնին պահանջումով Խորհրդարանին բացման օրը, հոկտ. 30ին (այսօր) Ֆրանսա գտնուելու պարտաւոր ըլլալուն չպիտի կրնայ ընդունիլ այդ հրաւէրը: Անգլ. կառավարութիւն հրահանգ ղրկեց որ երբ Մ. Լուպէ Լէոն Կամպէտտա զրահաւորով Ճիպրալթար նեղուցէն անցնի Լիզպոնէն Մարսիլիա երթալու համար, ցամաքային մարտկոցներէն 101 թնդանօթ արձակուի ի պատիւ անոր: Ասկէ զատ Միջերկրականի անգլիական նաւատորմէն խումբ մը պիտի ընկերանայ նախագահին նաւուն:

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՒ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ.—Եկեղեցւոյ և պետութեան բաժանման խնդիրն ուսումնասիրելու համար կազմուած ծերակուտական յանձնաժողովը չորեքշաբթի օր գումարուելով, լսեց տեղեկաբեր Մ. Մաքսիմ Լըքօնդի տեղեկագիրը: Սոսկալի գործ մ'է այս 240 էջերէ բաղկացած, առանց հաշուելու յաւելուածները: Տեղեկաբերը մանրամասնօրէն կ'ուսումնասիրէ խնդիրն իր բոլոր կողմերով, և կ'եզրակացնէ թէ Երեսփ. Ժողովին կողմէ սաստիկ մեծամասնութեամբ քուէարկուած օրինագիծը պատշաճ պայմաններով և յարմար միջոցներով կ'ապահովէ խղճի ազատութիւնը և աշխարհիկ իշխանութեան անկախութիւնը:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Մ. Ժօզէֆ Ռէնաք, Սդանտարդի մէջ ընդարձակ յօդուած մը հրատարակած է անգլ. քաղաքականութեան վրայ: Ֆրանսացի գրողը, ներբողական տողեր կ'նուիրէ Էտուարտ Թագաւորին, որուն համար կը յիշէ Կամպէտտայի սա խօսքը թէ «Այնպիսի մէկն է ան, որուն հետ մարդ պիտի ուզէր աշխատիլ:» Ըստ այս կ'գովաբանէ Անգլիոյ ընթացքը՝ Թրանսվալի հանդէպ. —«Իր գահակալութենէն անմիջապէս ետքը, կ'գրէ Մ. Ռէնաք, Էտուարտ Թագաւոր փութաց պատուաւոր և մարդասէր հաշտութիւն մը կնքել Թրանսվալի հետ: 1899ին, Պոէրներու քաջութեան և հայրենասիրութեան ինձ ներշնչած համակրութիւնն արգելք չեղաւ ինձ հաստատելու թէ Անգլիոյ քաղաքականութեան համար անհրաժեշտ պէտք մ'էր տէր ըլլալ այս հողին: Եւ հիմա կատարեալ անդորրութիւն կ'տիրէ այդ երկրին մէջ, Մէկ քանի երազատես և գրգռիչ Ֆրանսացիներ, և բազմաթիւ գործնական Գերմանացիներ կ'ուզէին որ Ֆրանսա օգտուի Անգլիոյ զբաղելու վիճակէն, կռիւի բռնուի անոր հետ: Վալտէք—Ռուսօ միշտ ընդդիմացաւ այսպիսի յարձակողական քաղաքականութեան մը քանիցս կրկնուած փորձերուն, ինչ որ իր գլխաւոր արժանիքներէ մին կ'կազմէ: Վալտէք Ռուսօ հզօր ձեռքով մը հա մղեց այդ վտանգաւոր փորձն, և իր հաստատամտութիւնն է որ կարելի ըրաւ անգլեւֆրանսական մերձեցումը: Ես անոնցմէ չեմ որ կը կարծեն թէ անգլեւֆրանսական համաձայնութեան բոլոր մանրամասնութիւններն ալ անքննադատելի են, և եթէ խորհրդարանի անդամ ըլլայի, վերապահութիւններ պիտի ընէի: Անգլեւֆրանսական համաձայնութեան աղէկ կողմերէն մէկն այն է որ զինակցութիւն մը չէ, բառին դիւանագիտական իմաստով: Զինակցութիւնները ազգերն ու ժողովուրդներն յաճախ իրենց ուղածէն շատ աւելի հեռուները կ'տանին, և անիրագործելի երազներու ալ ծնունդ կուտան, նոյն իսկ երբ մեծ զգուշութեամբ գոյացած ըլլան, և պարագաներու բերումն արդարացնէ զանոնք: Միակ լաւ զինակցութիւն մը կրնայ կնքել երկիր մը օգտակարապէս, բայց կրնայ շատ աւելի մեծ թուով համաձայնութիւններ կնքել:» Մ. Ռէնաք ի վերջոյ քննութեան կ'ենթարկէ Անգլեւճապոնական դաշնագրին նշանակութիւնն ի մասին Բաց Դրան քաղաքականութեան ի Չին, և ասոր մէջ մեծ առաւելութիւններ կ'տեսնէ, ու կ'եզրակացնէ թէ Անգլեւֆրանսական համաձայնութիւնը դարերէ ի վեր կնքուած համաձայնութեանց մէջ ամենէն աւելի հզօր ազդակն է խաղաղութեան, մանաւանդ անոր համար որ ոեւէ մէկուն դէմ ուղղուած չէ:

ԻՇԽԱՆ ՊԻՒԼՈՎԻ ԵՒ Մ. ԴԻԹՈՆԻԻ միջեւ ի մօտոյ նոր տեսակցութիւն մը տեղի ունենալու մասին Վիեննայէն առաջ արուած լուրը կ'հաստատուի Հռոմէն ալ: Այս տեսակցութեան նպատակը պիտի ըլլայ փարատել Երրեակ Զինակցութեան վրայ յառաջ եկած թեթեւ ամպերն որք գոյացեր են «Իտալիան գլուխէ հանեցէք» խօսքին առթիւ: Մ. Դիթոնի կ'ուզէ պատրաստ գտնուիլ այս առթիւ իտալական Խորհրդարանին մէջ ըլլալիք հարցաքննութիւններուն: Բոպոլօ Թերթն այս առթիւ կէս պաշտօնական զեկոյց մը կ'հրատարակէ, որուն մէջ կ'ըսուի թէ իշխան Պիւլով քաղաքավարական պարզ փոխադարձ այցելութիւն մը պիտի տայ Մ. Դիթոնիի, և թէ դեռ որոշուած չէ ժամանակն այդ այցելութեան որուն պէտք եղածէն աւելի կարեւորութիւն կը տրուի:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Պավիէրայի խորհրդարանին մէջ բաւական քննադատութեան առարկայ եղաւ Դչ. օր, Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը: Զանազան երեսփոխաններ պահանջեցին Պավիէրական վարչապետ Մ. Ֆօն Բոտէվիլէն, որպէսզի ազդու միջոցներ ձեռք առնուին, հնար եղածին չափ չափաւորելու համար Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը: Վարչապետը պատասխանեց թէ ինք պատասխանատու չէ արտաքին քաղաքականութեան համար, որ ուղղակի կեդրոնի վարչութեան տակ կ'գտնուի: Այս առթիւ յիշեց Նիւրնբերգի Վիլհէլմ կայսեր ճառը, և ըսաւ թէ Պավիէրայի խորհրդարանն իրաւասութիւն չունի այս խնդրոյն մէջ: Այս վերջին դիտողութիւնը բաւական բողոքներու տեղի տուաւ, որով ժողովին նախագահն հարկադրուեցաւ ընդմիջել, և յայտարարեց թէ չպիտի թոյլատրէ որ Պավիէրական խորհրդարանին իրաւասութիւնը սահմանափակուի, և թէ ի մօտոյ վիճաբանութեան պիտի ենթարկէ այդ ձեռնհասութեան խնդիրը:

ՄՈԼԴՔԷԻ ԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ. Մարէշալ Մոլդքէի արձանին բացման արարողութիւնը կատարուեցաւ Ուր. օր կէս օրին, Պերլինի մէջ, զինուորական մեծ հանդիսաւորութեամբ: Քէօնիկզբլացի այն մասը զոր մէկ կողմէն արքայական Օբերա—Թատրոնն և միւս կողմէն Ռայխստագի շէնքը կ'սահմանաւորեն, և ուր կառուցուած է Մոլդքէի հսկայ արձանը, զարդարուած էր յաղթական կամարներով և դրօշներով: Հետեւակ, ձիաւոր, թնդանօթաձիգ զինուորներ ու սպաներ, ամէնքն ալ գորշ վերարկուներ հագած, կէս օրէ մէկ ժամ առաջ հաւաքուած էին արձանին շուրջը, որուն վերի մասն միայն ծածկուած էր սպիտակ լաթով մը: Արձանին հանդէպ կանգնուած էր կայսեր ծիրանեգոյն թաւիշէ տաղաւարը. չորս կողմը բաց և գագաթին վրայ կրելով կայսերական թագն ու մէկ կողմին վրայ ալ Վիլհէլմ Բ.ի սկզբնատառերը: Այս հսկայ տաղաւարին մէջ երկու գահաւորակ պատրաստուած էր, կայսեր եւ կայսրուհւոյն և բազմաթիւ ուրիշ աթոռներ ալ իշխանական և պետական անձնաւորութեանց համար: Քաղաքային պաշտօնեայք շատ սակաւաթիւ էին: Բացակայ էին նաեւ օտար տէրութեանց զինուորական կցորդները, որք Պերլինի մէջ այսպիսի զինուորական հանդէսներու ներկայ կ'գտնուին միշտ:

Կայս. տաղաւարին աջ ու ձախ կողմը կանգնած էին գերման բանակին ամէն հրամանատարներն, ընդհանուր սպայակոյտին անդամներն և Պերլինի պահակազօրքին ամէն սպաները: Տաղաւարին մուտքին առջեւ հաւաքուած էին նախարարք՝ վարչապետ իշխան Պիւլովի հետ, որ հիւսար զօրավարի համազգեստ կ'կրէր: Կայսրապաշտ Ա. գունդին դրօշակիր գումարտակը զինուորական քայլերգով հրապարակ մտաւ և հանդիսական ընթացքով մօտեցաւ արձանին, եւ աստիճաններէն վեր ելնելով շարուեցաւ Մոլդքէի քօղարկուած դէմքին առջեւ: Արձանին շուրջն սպիտակ ձողերու վրայ պարզուած էին գերմանական ամէն դաշնակից պետութեանց դրօշները: Ամէնէն առջեւ արձանին առջեւ գացին կեցան Մարէշալ կոմս Մոլդքէի անունը կրող Շլէզուիկի հրացանաձիգ 38րդ գունդէն գումարտակ մը եւ պրուսիական հռչակաւոր զօրավարի մը՝ կոմս Կնայզենաուի անունը կրող Բոմերանեան վիշապազօրաց գունդէն գումարտակ մը, և ասոնց եռակէն ալ կ'առուէին 1870ի պատերազմին մէջ

գործածուած այն չորս դրօշներն որք գըն-
դակներէ ծակոտկած են։ Այս երկու գու-
մարտակներն արձանին աջ ու ձախ կող-
մերը կանգնեցան։

Կէս օրին կէս ժամ մնացած պալատա-
կան կառքերով հասան արքունական բար-
ձրաստիճանք եւ Պերլինի մէջ գտնուած
գերման իշխանական ընտանիքներ։
Ապա հասաւ կայսրուհին քառաձի կառքով
մը որուն առջեւէն երկու ձիաւոր կ'ըն-
թանային։ Կայսրուհին ձմեռնային մուշտա-
կով վերարկու մը և մուշտակով փե-
տուրներով մեծ գլխարկ մը կ'կրէր։ Ա-
ռաւելն կուգային կայսերազուն իշխանները
նոյնպէս պալատական չքեղ կառքերով,
որոց մէջ էր նաեւ գահաժառանգ իշխանն
օթօմօպիլով։ Կայսրը, որ Մանչուրիայէ
վերադարձող Ֆրետրիխ Լէոբոլտ իշխանը
դիմաւորելու համար երկաթուղային կայա-
րանը գացած էր, կառախումբին ուշ հաս-
նելուն պատճառաւ իշխանին հետ իր սո-
վորական երկձի կառքով հանդիսավայր
հասաւ, բացման համար որոշուած ժամէն
քիչ առաջ։ Հետեւակաց զօրավարի հա-
մազգեստին վրայէն գորշ վերարկու մը
կ'կրէր և մարշալի գաւազանը բռնած էր։
Կայսրը, որուն ժամանումին ամէն դրօշ-
ները խոնարհեցնելով և «Հուռրա»ներ
գոչելով ընդունուեցաւ, կայսերական տա-
ղաւարին մուտքին առջեւ կեցաւ և սպա-
յակոյտին պետ Զօր. կոմս Շլիֆըն ընդ
առաջ անցնելով, կարդաց հանդիսական
ճառը, որուն ունկնդրեց կայսրը զինուո-
րական կեցուածքով։

Ներկայք խոր լռութեամբ ունկնդրեցին
ճառին որ քառորդ ժամ տեւեց. և աւար-
տելուն պէս կայսրը զինուորական բարև
մը տուաւ ձեռքը սաղաւարտին տանելով։
Զինուորական նուագածութք ազգ. քայ-
լերգը նուագեցին. զօրքերը հուռռա գո-
չեցին, ուրկէ ետք կայսրը ձեռքով նշան
ըրաւ արձանին քօղը վերցնելու։ Եւ ահա
երեւաց Մօլթքէի մարմարեայ սպիտակ
գլուխն և տակաւ ամբողջ իրանը։ Մարե-
շալն ասքն ոտքին վրայ դրած, երթնած է
մարմարէ վանդակորմի մը։ Բոլորին վար
իջած առեն զօրքերը զինուորական բարև
տուին, դրօշները խոնարհեցան և ամէն
զունդերու նուագածուներն ալ նուագե-
ցին և հուռռաներ օդը թնդացուցին։ Այս
արարողութեան միջոցին կայսրը ձեռքը
սաղաւարտին վրայէն վար չառաւ։ Ապա
նախ պալատականք դէպ արձանին յառա-
ջացան, առջէն կ'երթար կայսրուհին
պալատական տիկնանց հետ. ետեւէն՝
կայսրը, որուն կ'հետեւէր սպայ մը հսկայ
դափնեպսակ մը բռնած. կայսեր ետեւէն
կ'ընթանային կայսերազուն իշխանք։ Ար-
ձանին առջեւ կ'սպասէր քանդակագործ
Բրոֆ. Ուֆուէս, կայսեր և կայսրուհւոյն։
Կայսրն արձանին ստորինաններէն վեր ե-
լաւ մինչեւ պատուանդանը, եւ արձանին
ստորոտը դրաւ պսակն և խնամքով ան-
ղուարեց անոր ժապաւէնները։ Ապա ար-
ձանը պտտելով, քանդակագործ Բրոֆ.
Ուֆուսի հետ խօսակցեցաւ, մինչ սպաներն
հսկայ պսակներ կ'դնէին արձանին ստորոտը։
Ներկայ ամբողջ զունդերը զինուորական
հանդիսաւոր տողանցութիւն մ'ըրին ար-
ձանին առջեւ, եւ նուագածուք նուագե-
ցին պատմական քայլերգները, որ կայ-
սեր փափաքով վերստին ընդունուած են
նուագածուաց «ռեփէրթուար»ին մէջ։ Վիլ-
հէլմ կայսեր պսակին վրայ հետեւեալը
գրուած է. «Մեծ կայսեր մեծագոյն զօ-
րավարին։»

⁂ Եղ. օրուան հանդէսին առթիւ Սպի-
տակ Սրահին մէջ տրուած ճաշանին վրայ
Վիլհէլմ կայսր հետեւեալ բաժակաճառն
արտասանեց «Այսօր երկու բաժակ ունինք
պարպելու։ Առաջինն անցեալին յիշա-
տակութեան համար է։ Ի սրտէ շնորհակա-
լութիւն յայտնելով Նախախնամութեան,
որ մեծ ժամանակին մէջ իր պաշտպանու-
թիւնը պարգեւեց մեծ կայսեր, կ'ուզենք ամէն
բանէ առաջ լռութեամբ պարպել առաջին
բաժակն որ կ'պատկանի Վիլհէլմ Ա. կայսեր
Վեհափառութեան մեծագոյն զօրավարին
յիշատակին։ Երկրորդ բաժակը պիտի պար-
պենք ապագային և ներկային համար։ Ա-
մենքդ ալ գիտէք թէ օտարներն ինչե՛ր
կ'մտածեն մեզ համար։ Ուստի պէտք է
վառօդնիս չոր, սուրերնիս սրուած, նպա-
տակնիս որոշ, ուժերնիս լարուած պահել
և յոռետեսներն ալ հեռացնել մեզմէ։
Բաժակս կ'պարպեմ մեր զինեալ ժողո-
վուրդին կենացը։ Կեցցէ գերման բանակն
և իր սպայակոյտը։»

ՊԵԼԺԻԱ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱ. —Հոլանտա-
յի վարչապետ Մ. Տէյփէնթէր տեսակցու-
թեան մը միջոցին յայտարարեց Պրիւսէլի
Բըթի Պլէօ թերթին խմբագրին թէ սկըզ-
բամբ համամիտ է Հոլանտայի և Պելժիոյ
միջեւ պաշտպանողական և տնտեսական
դաշնակցութիւն մը կազմուելուն, բայց
անոր համար գործնական ձեւին մասին կը
վերապահէ իր կարծիքը։ Վարչապետն
յայտարարեց թէ երկու երկրաց միջեւ մեծ-
ծապէս բաղձալի է այդպիսի մեր-
ձեցում մը, և թէ ինքն ալ ուժ
պիտի տայ այս մասին ըլլալիք ․․․ և է փոր-
ձի։ Հոլանտական հին—ազատական կու-
սակցութեան պետ Մ. Դիժոլէման եւ յայ-
տարարեր է նոյն թերթին խմբագրին,
թէ համամիտ է որ երկու երկրաց խոր-
հրդարաններու անդամներուն միջեւ կար-
ծիքի փոխանակութիւններ ըլլան։ «Բազ-
մական տեսակէտով, կ'ըսէ Մ. Դիժոլէման,
մեր ազգային պաշտպանութեան շահերը
կապուած են ձերիններուն հետ, մանաւանդ-
պէս Լիմպուրկի մէջ։ Բայց ամէնէն աւելի
ուղղակի պարագան է երկու երկրաց
տնտեսական պայմաններու բացարձակապէս
համերաշխ ըլլալը։ Չեմ կարծեր որ մե-
կուսացումի համաձայն ըլլայ Հոլանտայի
լաւ իմացուած շահերուն։»

ԻՏԱԼԱԿԱՆ «ՏԱՆԴԷ ԱԼԻԿԻԷՐԻ» հըռ-
չակաւոր ընկերութիւնն որ հիմնուած է օ-
տար երկիրներու մէջ իտալական լեզուն
և ազգութիւնը ծաւալելու նպատակով,
ամէն տարի Ընդհ. ժողով կ'գումարէ Ի-
տալիոյ գլխաւոր քաղաքներէն մէկուն
մէջ։ Այս տարի նոյն ժողովը գումարուե-
ցաւ Բալերմոյի մէջ։ Վարչապետն և ու-
րիշ նախարարներ այս առթիւ քաջալերա-
կան հեռագիրներ ուղղեցին, և ժողովին
բացման նիստին մէջ ջերմագին ճառեր
խօսուեցան, որոնցմէ կ'հասկցուի թէ Իտա-
լիոյ կառավարութիւնը մեծ կարեւորու-
թիւն կ'ընծայէ իտալական ամէնէն հեռա-
ւոր երկիրներու մէջ «Տանդէ Ալիկիէրի»
ընկերութեան կատարած գործին, որով
սեղմ կապերով կ'միացնէ Իտալացի գաղ-
թականները մայր երկրին հետ։ Ահա հոս
ուած մը դատական նախարար Մ. Ֆինօք-
քիարո Աբրիլէի խօսած ճառէն.—«Արտա-
սահմանի մէջ իտալական վարժարաններու
խնդիրը, մանաւանդ այն տեղերն ուր
Իտալացիները բազմաթիւ գաղթականներ
ունին, ամէն ժամանակ ամենակարեւոր
հարց մը նկատուած է այն լաւագոյն
պետական մարդոց կողմէ, որք կատարեալ
գիտակցութիւնն ունին ապագայի պէտ-
քերուն մասին, և տարր նուիրած են ի-
րենց սիրտն ու միտքը։ Տանդէ Ալիկիէրի
ընկերակցութիւնն այս մասին թանկագին
օժանդակութիւն մ'ընծայած է կառավա-
րութեան։ Այս պատճառաւ է որ կ'բաղ-
ձանք անոր անդամակցներու բազմանա-
լուն, որպէս զի օգտուելով երկրին մեծ
աղբիւրներէն, աւելի ընդարձակ սահմա-
նով մը օգտակար ըլլայ Իտալիոյ մէջ և
անկէ դուրս, մանաւանդ հեռաւոր եր-
կիրներու մէջ ուր բազմաթիւ իտալացի
գաղթականներ կան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ.—Պուք-
րէշէն կ'հեռագրեն.—«Հանրային կարծիքն
հետզհետէ աւելի կ'գրգռուի Յունաստանի
դէմ։ Մասնաւորապէս զայրոյթի պատճառ
եղած է սա իրողութիւնն որ ամէն Եկե-
ղեցւոյ պետէն պաշտօնքուած է պաշտել
եպիսկոպոս մը, որ Պուքրէշի մէջ հակա-
հելլէն գումարման մը նախագահած էր։
Պրայլայի մէջ, որ Ռումանիոյ հելլէն
գաղթականութեան ամէնէն կարեւոր մէկ
կեդրոնն է. հակահելլէն գումարում մը
եղաւ։ Հելլէն վաճառականներու մեծ
մասը ռումանական դրօշ պարզեց վախէն։
Այդ գումարման մէջ որոշում մը քուէար-
կուեցաւ, որով կ'խնդրուի կառավարու-
թենէն, ամենախիստ միջոցներ ձեռք առ-
նել Յունաստանի դէմ։ Կառավարական
շրջանակներու մէջ ազդուօրէն կ'հերքուի
հելլէն կառավարութեան այն յայտարարու-
թիւնը, թէ ի Ռումանիա հելլէն ժողովր-
դապետութիւններ հալածուած ըլլան պայ-
մանդ չի կրնար եա առնուիլ՝ այդ իրա-
ւունքը ցիրկա տրուած ըլլալուն համար։
Այս առթիւ դիտել կ'տրուի թէ այլ եւ
խզուած է ամէն յարաբերութիւն Յունաս-
տանի և Ռումանիոյ միջեւ, ինչ որ պա-
տերազմական վիճակ կ'նշանակէ պարզա-
պէս։ Հիմակ կ'խորհուի աւելցնել ռումա-
նական առողջն որ այժմ կազմուած է
Եւէլըրէն պզտիկ յածանաւէն և մէկ քանի
թորփիլանաւէրէ որք անբաւական են ծո-
վեզերաց պաշտպանութեան համար։ Կ'ըս-
ուի թէ պատերազմական նախարար Զօր.
Մանօ ի մասոյ խորհրդարանէն վարկ պիտի
խնդրէ մէկ քանի ազդանաւեր և թորփի-
լանաւեր գնելու համար, որոնք պիտի
կրնան նաեւ ծառայել Դանուբի եզերաց
պաշտպանութեան։»

ԼՈՆՏՈՆԻ գաւառ. ժողովին երեք-
շաբթի օրուան գումարման միջոցին կար-
դացուեցաւ Բարիզի քաղաքապետական
խորհուրդին կողմէ ուղղուած նամակ մը,
որով կ'ծանուցուէր թէ 1250 ֆր. ի նուէր
մը կ'զրկուի Լոնտոնի զանազան բարե-
գործական հաստատութեանց։ Ժողովն
այդ նամակն արձանագրեց իր ատենա-
գրութեան մէջ։ —Էտուարտ Թագաւորն
ազնուականութեան տիտղոս տուաւ Լոն-
տոնի Գաւառ. Ժողովին նախագահ Մ.
Բօրնուէլլի, Բարիզի քաղաքապետական
խորհրդականներու այս այցելութեան առ-
թիւ, որուն թելադրողն ու կազմակեր-
պողն եղաւ ան։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒ-
ՆԸ.— Պետերսպուրկէ կ'հեռագրուի Հոկ-
տեմբեր 24 թուով.— «50 միլիոն ռուբ-
լինի ռուս արտաքին փոխառութիւն մը
պիտի կնքուի, որուն պիտի մասնակցին
նաեւ անգլիացի դրամատէրներ։ Տոկոսը
պիտի ըլլայ 4 %։ — Պերլինէ հեռաեւս-
ըլ կ'հեռագրուի նոյն թուով.—«Պէօրզէն-
գուրիէ կ'ըսէ թէ ռուսական փոխառու-
թեան մանրամասնութիւնք կարգադրուե-
ցան։ Գումարը պիտի ըլլայ 1290 միլիոն
ֆրանք, 4 % տոկոսով։ 650 միլիոն ֆր.ը
պիտի ստորագրուի Ֆրանսայի մէջ, 440
միլիոն ֆր.ը Գերմանիոյ մէջ, իսկ Մեծն
Բրիտանիա և Ամերիկա 100 միլիոնական
ֆրանք։ Հանման գինն է 90. իսկ ստորա-
գրումը պիտի սկսի Նոյեմբերին։

ՍԵՒԱՄՈՐԹՆԵՐՈՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒ-
ԹԻՒՆԸ.— Նախագահ Րուզվէլդ Թըսքըճի
(Ալապամա) գնաց եւ ընդունուեցաւ նշա-
նաւոր սեւամորթ Տոքդ. Պուքըր Ուա-
շինկդընի կողմէ, և այցելեց սեւամորթ-
ներու ճարտարագիտական և ուսուցչական
վարժարանը, որ քառորդ դարու կեանք
ունի։ Այս վարժարանին մէջ կ'ուսուց-
ուին 30 զանազան արհեստներ։ Վարիչն է
Մր. Պուքըր Ուաշինկդըն, նշանաւոր սե-
ւամորթ կրթիչը, որ նախագահ Րուզվէլ-
դի կողմէ հրաւիրուեցաւ պաշտօնական
հացկերոյթի մը։ Ինչպէս կ'յիշուի, այս հաց-
կերոյթին առթիւ զանազան դիտողու-
թիւններ եղան։ Մր. Ուաշինկդընի ջանքն
եղած է, իր իսկ բառերով. «Աշխատու-
թեան ամէն կերպերը սիրելի ընծայել և
պատրաստել այր ու կին արհեստաւորներ
ու աշխատաւորներ, որք իրենց կարգին
կարող ըլլան վարելու միջնակարգ և մաս-
նաւոր վարժարաններ, Մենք հաւիւրաւ-
ւորներ կ'կրթենք, որպէս զի անոնք ալ
ապագային հազարաւորներ կրթեն։» Հաս-
տատուած է որ վարժարանին հազարաւոր
շրջանաւարտներուն մէջէն ցարդ ո՛չ մէկն
ոճրագործ եղած է։

ՄՐ. ՐՈՒԶՎԷԼԴ գնաց Մօնկօմրի (Ա-
լապամա) հարաւային նահանգներուն հին
մայրաքաղաքը, և խանդավառ ըն-
դունելութիւն մը գտաւ այն տեղ։ Թա-
փոր մը կազմուեցաւ զոր նախագահը դի-
տեց յատուկ բեմէ մը, որ կանգնուած էր
մէկ քանի ոտք միայն հեռու այն տեղէն,
ուր երբեմն Ճէֆըրսըն Տէյվիս երդմամբ
ստանձնեց հարաւային նահանգներու նա-
խագահութիւնը, հիւսիսային և հարաւա-
յին պատերազմին ժամանակ։

ՔԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔ.— Քանամայի
ջրանցքին շինութեան խորհրդական ճարտա-
րապետներէն մէկը, Մր. Րէնալֆ ըսաւ
թէ ջրանցքին շինութիւնը պիտի աւարտի
1915ին։ Երբ շինութեան աշխատութեանց
կազմակերպութիւնն ․․․ տարի, 124,000
մարդ պիտի բանի. ցաւ յայտնեց որ ութ
ժամուան աշխատութիւնն ընդունուեցաւ,
զի այս կերպով ծախքերը 25 % աւելցան։
Ֆրանսական մեքենաները, որոց համար
ժամանակին 30 միլիոն տոլար ծախք եղած
էր, հիմա անգործածելի դարձած են։

ՄԵԾ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Պրիւսէլէ
կ'հեռագրեն թէ Սօսիէթէ Ժէնէրալ անուն
դրամատան պաշտօնեաներէն մին շաբաթէ
մ'ի վեր անհետացած ըլլալով, յետ քննու-
թեան 360,000 ֆրանքի բաց մը գտնուե-
ցաւ սնտուկին մէջ։ Փախստականին հետ-
քը չգտնուեցաւ։ Տանը դռացիներն ըսեր
են թէ պաշտօնեան շաբաթ օր նոր զգեստ-
ներ հագած և նոր սնտուկներով մեկնած է։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՄԱՀ ԶՕՐ. ՏՐԱԿՈՄԻՐՈՎԻ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Հոկտ. 28.— Զօր.
Տրակօմիրօվ մեռաւ Գոնորոքի ագարա-
կին մէջ, ի Չերնիկով։ Զարը, կայսերա-
կան ընտանիքն և բոլոր ժողովուրդը մեծ
ցաւ զգացին այս մահուան վրայ։ Ամէն
կողմ սուգի արտայայտութիւններ կ'ըլլան։
Զօր. Տրակօմիրօվ ծնած էր 1830ին։ Յա-
ճախեց Պետերսպուրկի զինուորական վար-
ժարանը, ի վերջոյ ուսուցիչ եղաւ նոյն
վարժարանին մէջ։ 1861ին ստացաւ գըն-
դապետութեան աստիճան, և 1866ին, աւս-
տրօ-բրուսիական պատերազմին ժամանակ,
բրուսիական բանակին մէջ ռուս կառա-
վարութեան զինուորական կցորդ եղաւ։
1868ին նախագահ եղաւ Քիէվի Զինուո-
րական Ատեանին, և ստացաւ զօրավա-
րութեան աստիճան, Տեսուչ կարգուելով
Սպայակոյտի վարժարանին։ Այս վարժա-
րանը մեծ յառաջդիմութիւն ըրաւ Տրա-
կօմիրօվի ջանքերուն շնորհիւ։ 1889ին
ընդհ. հրամանատար կարգուեցաւ Քիէվի
զինուորական շրջանակին։ Նշանաւոր են
մանաւանդ իր զինուորական գործերը, որ
հեղինակին խորին հմտութիւնը ցոյց կու-
տան, և թարգմանուած են եւրոպական
լեզուներու։ Ունի նաեւ թարգմանութիւն-
ներ գերման զինուորական մասնագէտնե-
րէ։ Ինչպէս կ'յիշուի, իր վրայ շատ խօս-
ուեցաւ վերջերս պատերազմին ժամանակ։
Սաստիկ քննադատեց Զօր. Քուրոբաթ-
քինի ռազմավարութիւնը. ինք կ'ըսէր որ
պէտք է Բօրդ Արթուրը կանուխէն յանձ-
նել Ճաբոնցիներուն, ռուս բանակն ետ
քաշել, վերակազմել զայն, և ապա ու-
ժեղ յարձակողական մը ի գործ դնել։
Զօր. Տրակօմիրօվ ջերմ հետեւող մ'էր
համբաւաւոր Սուվարօվի, որուն պատմա-
կան խօսքը՝ «Գնդակը խենթ է, սուինը
միայն գիտէ ինչ որ կ'ընէ», հիմ բռնելով
իրեն, գրած է հմուտ գործեր սուինի
գործածութեան և ազդեցութեան վրայ։
Նշանաւոր են նաեւ իր քննադատութիւն-
ները, և հռչակ հանած են մասնաւորա-
բար իր երկու գիրքերը, Պօթէլալ և
Խալալեւին, որ քննադատութիւնն է
համանուն վէպին, և Պօթէլալին անծա-
նօթէն նշէ՝ «՛է գիրքը։ Գնահատ-
ուած է նաեւ իր մէկ ուրիշ երկը, Զինուո-
րին հոգեբանութիւնը, գրուած պարզ լեզ-
ուով մը, ինչպէս իր միւս բոլոր գրքերը,
որոնք հասկնալի են նոյն իսկ քիչ շատ
զինուորական արուեստէ հասկցողներու։)

ՖԷՐՈԼ, 28. - Սպանիական Կարտինալ
Զինէրօս զրահապատ յածանաւն ընկղմե-
ցաւ. Նաւաստիները, 400 հոգի, կրցան ա-
զատիլ։ Այս մարտանաւը ծով իջուցուած
էր 1902ին, ունէր 7000 թօնօ տարողու-
թիւն, ժամը 20 մղոն արագ կրնար ըն-
թանալ, մեքենաները 25,000 ձիու ույժ
ունէին. զինուած էր 28 թնդանօթով, և
ունէր 3 թորփիլարձակ խողովակ և 160
ոտք երկայնութիւն։

ԼՈՆՏՈՆ, 28.— Իմուբթնէ կ'հեռա-
գրուի Սէնթրըլ Նիւզի թէ անգլ. Սոմբէթ-
ը ․․․ չոգենաւը մղուելի պատճառաւ բաղ-
խեցաւ հոլանտական ձկնորսանաւերու,
որք Հըլ կ'երթային։ Երեք նաւակ ջախ-
ջախուեցաւ և 19 նաւազ կորան։ Սոմ-
ակերթ ըլլալով, կարելի չեղաւ օգնու-
թեան հասնիլ նաւաբեկեալներուն։ Շոգե-
նաւը չվնասուեցաւ։ Քննութիւն բացուե-
ցաւ այս արկածին վրայ։ Ազատեալ ձկ-
նորսները կ'ըսեն թէ կարելի չէր որ անգ-
լիական չոգենաւը տեսած չըլլար իրենց
տուած նշանները։

ԲԱՐԻԶ, 28.—Լիզպոնէ կ'հեռագրուի
թէ ի պատիւ Մ. Լուպէի երեկ իրիկուն
Թաժ գետին վրայ տրուած հանդէսը շատ
փառաւոր եղաւ. գետին ջուրերը հրաշալի
կերպով կ'ծփծփային ելեկտրական անհամար
լոյսերու շողէն ներքեւ։ Բորթուկալցիք
խանդավառ ընդունելութիւն մը կ'ընեն
ի պատիւ իրենց հիւրին. ամէն կողմէ
«Կեցցէ Ֆրանսա, Կեցցե՛ն Ֆրանսացիք,
Կեցցէ՛ Լուպէ» աղաղակները կ'լսուին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Սանիթէի աստիճան տրուեցաւ Արտա-
քին գործոց պաշտօնատան թարգմանու-
թեան սենեկի քարտուղար Նէշէթ
Արիֆ պէյի, և Ներքին գործոց պաշտօնա-
տան թղթակցութեան դիւանի քարտու-
ղար Րայիֆ և Սայիպ պէյերու։ —Սիվրի-
հիսարի (Այտըն) Գայմագամ անուանեցաւ
Կայս. Քաղաքային վարժարանի ընթացա-
ւարտ Հայտար էֆ., որ նոյն նահանգին
մէջ իր պաշտօնավարութեան շրջանը լրա-
ցուցած էր։ —Բ. Մէճիտիէ պատուանշան
տրուեցաւ Յովային հեգր. հիւանդանոցին
բժիշկ Միրլիվա Մէնթէշ փաշայի և Գ.
Մէճիտիէ՝ Ընդհանուր Սպայակոյտի Ա.
ճիւղին պաշտօնեայ հազարապետ Ապտիւլ
Րէուֆ պէյի։ Գ. Մէճիտիէ՝ Գա-
նիւլի Ռէժիի տեսուչ Մուրատ պէյի։ Գ.
Օսմանիէ՝ Հօրանի կառավարիչ Ճէմալ
պէյի։ Գ. Մէճիտիէ՝ Յայն վարժարաննե-
րու քննիչ Սալիհ պէյի։ Դ. Օսմանիէ՝
Քէօթահիայի հաշուակալ Մուսթաֆա Նէ-
չէթ պէյի։

ՌԱՄԱԶԱՆ ամսոյն երեք սկսաւ, և ի-
րիկունը Կայս. Պալատ երթալով իրենց
շնորհաւորութիւնը մատուցին Բարձր.
Մեծ—Եպարքոսը, Բարձր. Շէյխ—իւլ—
Իսլամ էֆէնտին, նախարարք, և պատիւ
ունեցան մասնակցելու իֆթարի սեղանին։
Կայս. Պալատան մէջ իֆթար ընելու պա-
տիւ ունեցան նաեւ եպարքոսական խոր-
հրդական Թէվֆիգ փաշա, մաբէյնի
Վերատեսուչ Հասան Թէհսին փաշա, Տէֆ-
թէրհանէի Տեսուչ Զիյա փաշա, զինուո-
րական սպառազինութեանց տեսուչ Րա-
յիֆ փաշա, Արքիպեղագոսի կուսակալ Ա-
պէտին փաշա, Բարիզի, Հռոմի և Վիեն-
նայի օսմ. դեսպանք, ՎԵՀ. ԿԱՅՍԵՐ
Բարձր. Փեսաները, Տպագրական վերա-
տեսուչ Վեհմ. Քէմալ պէյ, զինուորական
և քաղաքային բարձր պաշտօնատարք։
ՎԵՀ. ԿԱՅՍՐՆ Իֆթարէ վերջ, ժամը 1ին,
գնաց Զիթ քէօշկը, և հոն պահ մը հան-
գստանալէ վերջ կատարեց Թերավիհի ա-
ղօթքը, և Իր թանկագին մեծարանքնե-
րով բարեհաճեցաւ պատուել նախարարա-
կան Մարմինն և բարձր պաշտօնատար-
ները, որ փութացած էին իրենց շնորհա-
ւորութիւնները մատուցանելու։ — Երեկ
իրիկուն Կայս. Պալատան չրջակայ չէնքին
մէջ Իֆթարի սեղանին մասնակցելու պատիւ
ունեցան նաեւ Կայս. Բ. Զօրաբաժնի հրա-
մանատար Միւշիր Շէվքէթ փաշա, հազարա-
պետք և զօրքերը, որ պատուաւորութե-
ցան նաեւ Կայս. Նուէրներով. այս բա-
րեմաղթութիւններ եղան Կայս. Թանկա-
գին արեւշատութեան համար։—Քաղա-
քապետութեան կողմէ յատկապէս պատ-
րաստուած ընտիր փոկեղներ և ճիւններ
երեկ իրիկուն մատուցուեցան Կայս. Պա-
լատ, զարդարուն սակառներու մէջ դըր-
ուած։

ՄԱՀՄՈՒՏԻԷԻ վարչութիւնը, ֆրանս.
Քրէօզէ գործարանին յանձնարարեց թըղ-
թատարական երկու արընթաց չոգենաւ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հաբէշ պատուի-
րակ Զօր. Մալաքա ընկերակցութեամբ Աթօ
Հայլէ Միրիէմ փաշայի և հիւրամեծար
Կայս. Թիկնապահ Թէվֆիգ պէյի, այցելեց
Մեծ—Եպարքոսութեան խորհրդական
Թէվֆիգ փաշայի։ — Հայ—Հռոմէակա-
նաց Պատրիարք Տ. Սապպաղեան Սրբազան
տեսակցեցաւ Դատական գործոց նախա-
րար Բարձր. Ապտիւրրահման փաշայի հետ։
—Պուլկար Եկզարք Տ. Եօսէֆ նոյն օր
այցելեց դատական գործոց Բարձր. Նախա-
րարին։ — Շուէտ Նորվէկեան դեսպանն
Ուբբաթ օր այցելեց Արտաքին գործոց
Նախարար Թէվֆիգ փաշայի ապարանքը,
և այցաքարտը թողուց։

ՔԱՐԱՔԷՕՅԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ.— Ֆրան-
սական Առեւտրական Սենեկի ամսաթերթը
կ'գրէ.—«Քարաքէօյի կամուրջը պիտի
շինուի ֆրանսական Քրէօզէ գործարանին
կողմէ՝ Ծովային գործոց պաշտօնատան
կողմէ պատրաստուած ծրագրին համեմատ
որ վաւերացուած է Կայսերական Հրամա-
նաւ։ Նոր կամուրջն երկաթեայ պիտի ըլ-
լայ, և արդի կամուրջէն աւելի լայն։
Ճամբաներ պիտի շինուին անցորդնե-
րուն համար և մէջտեղէն թրամուէյի գիծ
մը պիտի անցնի, որ իրարու պիտի միաց-
նէ Ղալաթիոյ և Պոլսոյ կողմի թրամուէյ-
ները. գէշ օդերու ժամանակ կամուրջէն
դիւրաւ կարելի պիտի ըլլայ անցնիլ այս
կերպով։ Կամուրջին երկու կողմն յատուկ
նաւամատոյցներ պիտի գտնուին Շիրքէ-
թի, Մահսուսէի և Ոսկեղջիւրի չոգենա-
ւերու համար, և հաստատուած պիտի ըլ-
լայ տապաններու վրայ։ Կամուրջին այլ
և այլ մասերը պիտի շինուին Քրէօզէի
գործարաններուն մէջ և պիտի զրկուին
Պոլիս։» Բարձր. Մեծ—Եպարքոսութեան
կողմէ հրամայուեցաւ ծովային պաշտօնա-
տան որ շուտով աւարտին Քրէօզէի գոր-
ծարանին հետ սկսուած բանակցութիւնք։

ՄԱՐՈՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Տ. Հոյէք, հե-
ռագրաւ հաղորդած ըլլալով Լիբանանու
մէջ գտնուող իր Փօխանորդին և Մետ-
րապոլիտներուն թէ պատիւ ունեցած է
ընդունուելու ՎԵՀ. ԿԱՅՍԵՐ կողմէ և
արժանացած է թանկագին մեծարանաց,
Մարոնի համայնքապետութեան բոլոր եկեղե-
ցիներուն մէջ բարեմաղթական պաշտօններ
կատարուեր են Կայսերական Թանկագին
կենաց համար։

ՄԱՀԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Հոկտ. 8—14, մայ-
րաքաղաքիս և երեք արուարձաններուն
մէջ մեռան 192 հոգի, որոցմէ 101ն Իս-
լամ, 52 այր, 49 կին, 69 Քրիստոնեայ,
45 այր, 24 կին, 22 Հրեայ, 9 այր, 13
կին։ Համագումար 106 այր, 86 կին։

ԻԶՄԻՐԻ ԹՈՒԶԵՐԸ.— Թայմս վերջերս
թղթակցութիւն մը հրատարակած էր Իզ-
միրէն, որուն մէջ կ'պատմուէր թէ ինչ-
պէս կ'պատրաստուին թուզերը, որք Այ-
տընի նահանգին ամէնէն յարգի մէկ բերքն
են։ Թղթակիցը կ'գրէր թէ թուզը պատ-
րաստող գործաւորներն աղտոտ են, և
այդ ձեռական աշխատութիւնք կ'կատար-
ուի ծովու ջուրով։ Իզմիրի Անէնէ և Ամալ-
Բէ- թերթերը բացարձակապէս կ'հաստատեն
առ ․․․ դէմ և զրպարտութիւն կ'անուանեն
զայն։ Անէնէ կ'գրէ թէ ․․․ մար-
դիկ են այս լուրերն հանողները, որոնք
կ'ուզեն վարկաբեկ ընել Իզմիրի թուզերը,
ի նպաստ ուրիշ երկրաց նմանօրինակ ար-
տադրութեանց։ Իզմիրի թերթը կ'յարէ թէ
նոյնինքն Իզմիրի Անգլիացի վաճառա-
կանները պատրաստել կուտան թուզը,
իրենց երկիրը զրկելու համար։ Լիվերպուլի
Օսմ. հիւպատոսն արդէն իսկ զբաղած է
այս խնդրով, որովհետեւ Անգլիա արտած-
ուած թուզերը գլխաւորաբար Լիվերպուլ
կ'զրկուին։ Հիւպատոսը Պոլիս զրկած իր
տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ թէ Անգլիոյ մէջ
տարածուած այդ լուրերը դիտմամբ կը
հանեն օտար մրցակիցներ, որպէս զի յա-
ռաջիկայ Ծննդեան Տօնին առթիւ Օսմ.
թուզերն յարգ չգտնեն անգլ. հրապարակ-
ներու վրայ։ Հիւպատոսը կ'խնդրէ սա-
կայն որ թուզի պատրաստութիւնը պետ-
տական շարունակական հսկողութեան տակ
գտնուի, որպէս զի ․․․ է կասկածի տեղի
չմնայ թուզի մաքուր պատրաստութեան
մասին։

ՑՈՐԵՆ. —Այսօր հասան 58 վա-
կոն Անատոլուէ և Րումելիէ։ Գիներն են.
—Անատոլու ազնիւ ցորեն Էքսթրա 41
—42 փր. օխան։ Ա 40—40½, Բ 39½.
խառն 36—38. Կարծր Անատոլու 41—43.
Էքսթրա 44—45. Կակուղ Րումելի 40.
Կարծր Րումելի — Կակուղ Ռումանիա
42—43։

ՔՐՈՆԻԿ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ի դիմաց Ս. Պատրիարք Հօր Փոխա-
նորդ Սրբազան և Արիս էֆ. Ֆէնճեան
շաբաթ օր Բերա Բալաս երթալով բարի
գալստեան այցելութիւն տուին Հաբէշ
պատուիրակ Զօր Մալաքայի, որուն քով
կ'գտնուէին Աթօ Հայլէ Միրիէմ փաշա և
Երուսաղէմի հաբէշ վանքին վանահայր Տ.
Ֆաքէդա։ Զօր. Մալաքա մեծ պատուով
ընդունեց Ս. Պատրիարք Հօր ներկայա-
ցուցիչները. շնորհակալութիւն յայտնեց Ն.
Սրբազնութեան զգացմանց համար, և
խոստացաւ մօտերս փոխադարձ այցելու-
թեան գալ։

—Ս. Պատրիարք Հայրն օրհնութեան
կոնդակ մը զրկած էր Մենելիք Կայսեր.
Ն. Վեհափառութիւն՝ Իր խորհրդական
Մ. Իլկի յանձնած էր զայն թարգմանելու
համար. Ոսկերչապետ Պողոսեան էֆ.
թարգմանելով սոյն Կոնդակը, մատուցեր է
կայսեր, որ ի ներկայութեան նախարար-
ներուն կարդացեր է և հրամայեր է իր
շնորհակալութիւնները պաշտօնապէս հա-
ղորդել Ս. Պատրիարք Հօր։ Կայսրը գնահա-
տելով Պողոսեան էֆ.ի մատուցած
ծառայութիւնները, իր փողերանոցին պետ
կարգեր է զայն որ այժմ կայսեր հրամա-
նաւ սկսած է ոսկեդրամներ պատրաստել,
շրջաբերութեան համար։ Սոյն. 5ին
կայսրուհին փողերանոց այցելեր է, մեկ-
նած պահուն իր գոհունակութիւնն յայտ-
ներ է Պողոսեան էֆ.ի։

—Մուշէն քահանայից կողմէ գրուած է
Պատրիարքարան որպէս զի իրենց նպաստ
զրկուի։

—Պանտրմա—Պալըքէսիրի տեղապահ
Տ. Կարապետ Մ.Վ.ի, Ամասիոյ տեղապահ
Տ. Սահակ Վրդ.ի և Քէօթահիոյ տեղա-
պահ Տ. Վահան Մ.Վ. Ցակօբեանի պաշ-
տօններն հաստատող Բարձր. հրամանագիր-
նին ստացուելու համար Պատրիարքարանը
թագրիրներ զրկեց։

—Գաօթէմանիէն Տ. Գրիգորիս Վրդ.
Պալըգեան կ'հեռագրէ Պատրիարքարան
թէ իր պաշտօնատեղիէն մեկնած է և մէկ
քանի օրէն Պոլիս պիտի գտնուի։

—Ս. Պատրիարք Հայրն երեկ առաւօտ
նախագահեց Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկե-
ղեցւոյ աղօթատեղութեանց ու քարոզեց։

— Երուսաղէմի Պատր. փոխանորդ Տ.
Եղիշէ Մ. Վրդ., ի դիմաց Տ. Յարութիւն
Ս. Պատրիարքին շաբաթ օր, Պէօյիւքտէրէի
Գարակէօզեանց բնակարանն երթալով,
ցաւակցութիւն յայտնեց Գրիգոր էֆ. Գա-
րակէօզեանի մահուան առթիւ։—Տ. Եղիշէ
Մ. Վրդ. երեկ ալ այցելութիւն տուաւ
Մաթէոս էֆ. Ունճեանի։

—Իզմիրի Ս. Առաջնորդն ուրախ կրե-
լով արտօնութիւն տուեր է Քօրտէլիօյի Ս.
եկեղեցւոյն և Ս. Լուսաւորչի մատրան դըպ-
րապետներուն Պ. Պ. Միհրան Մերիքեանի
և Պօղոս Ալքալեանի՛, որք կրօնական ժո-
ղովոյ առջեւ քննուելով ցոյց տուեր են
կրօնական խնդիրներու և ծէսերու մասին
իրենց հմտութիւնը։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

ՆԱՇԸՆԱԼ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 29.— Նիւ Եորքէ կը
հեռագրուի թէ Նախագահ Րուզվէլդ ան-
հանգիստ է. կ'կարծուի թէ հարաւային
նահանգներն ըրած ճամբորդութեան մի-
ջոցին ջերմէ բռնուած ըլլայ։

ԲԱՐԻԶ, 29.— Քարլօս Թագաւոր և
Ամէլիա Թագուհին ճաշեցին Լէօն Կամպէ-
թթա յածանաւին մէջ և օրուայ հրամեշտ
առնելով, մեկնեցան։ Լէօն Կամպէթթա իտա-
լիական վերջաւ խանդավառ ցոյցերու մէջ-
տեղ։ —Ճիպրալթարէ կ'հեռագրուի թէ
անգլիական նաւատորմին մաս մը ողջու-
նեց Լէօն Կամպէթթան։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 29.— Ռուս փոխա-
ռութիւնն ետ մնաց ֆրանսացի և գերման
դրամատուներու միջեւ անհամաձայնու-
թեան մը պատճառաւ։

ՊԵՇՏԻԱ, 29 — Պարոն Ֆէյէրվարի
հրատարակեց իր քաղաքական ծրագիրը,
ուր կ'ըսէ թէ Թագաւորը ներկայ Դահլի-
ճը պաշտօնի կոչեց խորհրդարանական
կարգապահութիւնը պահպանելու համար.
ներկայ օրէնսդրութեան ամէն ճիւղերուն
մէջ բարենորոգումներ պիտի ըլլան։ Զի-
նուորական ծառայութեան շրջանն երկու
տարուան պիտի իջնէ, և բարենորոգում-
ներ պիտի ներմուծուին զինուորական
վարչութեան մէջ։ Այնպէս կ'կարծուի թէ
այս ծրագիր Դահլիճին կուսակիցներուն
թիւը պիտի շատցնէ, բայց լրագիրները
չեն յուսար որ պարոն Ֆէյէրվարի կարե-
նայ ի գործ դնել բոլոր իր խոստումները,
որք բարգաւաճման նոր շրջան մը պիտի
բանան Հունգարիոյ համար։

ՄԱՏՐԻՏ, 29.—Կարտինալ Զինէրօս յա-
ծանաւը ընկղմեցաւ ժայռի մը զարնուե-
լով որ ցոյց չէր տրուած նաւային քար-
տէսներու մէջ։ Յածանաւը 40 վայրկեանի
մէջ ծովամոյն եղաւ։ Թագաւորը Մ. Մօն-
դէրօ Րիոսի յանձնեց նոր Դահլիճին
կազմութիւնը։

ՊԵՐԼԻՆ. 21. — Մանչէսթր չոգենա-
ւուն ընդհարման միջոցին (տես Շբթ. օր-
ուան թիւը) Մր. Րուզվէլդ թեթեւապէս
վիրաւորուեցաւ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. 29.—Մ. Վիդդէ նոր
կայացուց նոր Դահլիճ մը ցանկը Զարին,
որ ունկնդրութեան ընդունեց նաեւ Մ.
Պօպէտոնոսցէֆ և Զօր. Դրէբով։

ՊԵՐԼԻՆ, 28.— Գերման դեսպանն ա-
սոյս 24ին ծանուց Չինաց կայսեր և Կայս-
րուհիին թէ Վիլհէլմ Կայսր նկատելով որ
Բարգաւաճման ․․․ պէտք
ձգած չէ որ օտար Տէրութիւնք զօրք պա-
հեն Չիլիի նահանգին մէջ, առաջիկայ
պիտի ընէ հոն զօրք պահող Տէրութեանց
որ քաշեն իրենց զօրքը։

ԹՕՔԻՕ.— Անգլիական Հէվլօ թորփի-
լակիր նաւն և 5 թորփիլանաւեր Բ. հա-
սան Եօքօսիմա, որ ծննդավայրն է Ծով.
Թօկօյի և Մարէշալ Օեամայի. ու հոն
խանդավառ ընդունելութիւն գտան բնա-
կիչներուն կողմէ։ Ծով. Սըր Ճէրըրտ Նօէլ
այսօր պիտի այցելէ Եօքօսուքայի զինա-
գործարանը։

ՍՕՖԻԱ, 29.—Սօպրանիէի 13րդ առ-
րիւրջանը բացուեցաւ։ Վարչապետը կար-
դաց իշխանին ճառն որ գոհութեամբ կը
հաստատէ թէ երկրին վիճակը լաւ է, եւ
մանաւանդ հաստատեալ է և երկրին
տնտեսական վիճակը կ'բարուքի. առեւ-
տրական դաշնագիրներ կնքուելու հա-
մար բանակցութիւններ սկսան, և այս ա-
ռեւտրական դաշնագրեր պիտի հաստա-
տեն երկրին տնտեսական վիճակը։ Երկա-
թուղիներու գիծերը բազմացնելու համար
առաջարկներ պիտի ներկայացուին Սօպ-
րանիէին։

ԷՏՈՒԱՐՏ ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՒ ՄԻՔԱՏՕ.—
Հինգշաբթի, Լոնտոնի մեծ թերթերը գո-
հունակութեամբ ծանուցին թէ Էտուարտ Թա-
գաւոր Միքատոյի գերագոյն պատուա-
նշանը տուած է Միքատոյին, յատուկ
դեսպանութեան պաշտօն մը տալով որ
նոր տարւոյ սկիզբը Թօքիօ տանի և ան-
ձամբ յանձնէ, Միքատոյին հագցնելով այս
աւագ պատուանշանին յատուկ հանդեր-
ձանքը, հանդերձ փողկապովը, սուսերով
և այլ կազմածներովը։ Այս առթիւ Թօ-
քիոյի անգլ. դեսպանատունն Ա. կարգի
Մեծ դեսպանութեան կ'բարձրանայ և Մի-
քատօն ալ այն աստիճանին պիտի բարձ-
րացնէ ճաբոնական դեսպանութեան ի Լոնտոն։ Բո-
լոր անգլ. թերթերը գոհութիւն կ'յայտ-
նեն այս հաշտութիւնը պատուին համար,
որ կ'ընծայուի Անգլիոյ մեծ զինակցին։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմանեան Միացեալ	Օ. Ո.	97	20
Ամէնէն բարձր գին	»	97	22
Ամէնէն վար գին	»	97	12
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	131	—
Ամէնէն բարձր գին	»	131	25
Ամէնէն վար գին	»	131	—
Թրամվայ	»	70	—

ԲԱՑՈՒՄ, 17 Հոկտ.

Օսմ. Միացեալ	Օ. Ո.	97	14
» » ժամ 4ին		97	19
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	130	87½
» » ժամ 4ին		131	87½
Ռէժիի	»	17	05
Եգիպ. Քրէտի Ֆոնսիէ Ա.	»	312	50
» » » Բ.	»	270	50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	515	—
Անատոլուի երկ. պրաթ.	»	513	—
» » »	Անգլ. Ո.	16	02½
Օսմ. Ապահովգր. Ընկ.	»	3	85
Թրամվէյ բաժնեթուղթ	Ղրշ.	735	—
» Ժուիսանս	»	245	—
» պարտաթուղթ	»	494	—
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	244	—
Պալիա Քարաատըն	»	615	—
Գանք տը Սալոնիք	»	185	—
Քարասու	»	114	—
Քարափ Իզմիրի	»	595	—
Թրամվայ	»	69	—

ՍԹԻԼԱՆՑ

Օսմ. Միաց. 1 օրուան	Օ. Ո.	2.10	2.30
» » 3 »	»	5 —	—
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	1.50	—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

	Վաճառում	Գնում
Լոնտոն 3 ամիս	110 35	109 25
» չէք	110 05	109 25
Բարիզ 3 ամիս	22 73¾	22 93¾
» չէք	22 83	22 93
Պերլին մարք	18 58	18 68
Վիեննա քուրոն	21 85	21 95

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլիական ոսկի	Ղրշ.	109	29
20 ֆրանքնոց	»	87	11
20 մարքնոց	»	106	20
Բոլ Իմբէրիալ	»	91	10
Քրիմեց	»	51	04
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107	13
Պէշլիք	»	103	30
Մէթալիք	»	103	10
Րուպլ թղթադրամ	»	8	64

Անտէ Ա. Անտրէօսեօ, Ղալաթիա.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Հոկտ. 28

Օսմ. Միաց. բաց.	Անգլ. Ո.		89	25
» » գոց.	»	»	89	25
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	»	14	12
Եգիպտական Միացեալ	»	»	106	12
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	»	88	12
Հելլենական Ռանդ 1881	»	»	41	50
» Մոնոբոլ	»	»	52	50
Պուլկար. փոխառութ. 1892		»	101	—
Թրանսվալ	»	»	2	63
Ճաբոնական 4 %		»	91	50
Ռուսական			89	—
Փոխան. Բարիզի վրայ		»	25	36¼
Դրամազեղչ		»	4	—

ԲԱՐԻԶ, Հոկտ. 28

Օսմ. Միացեալ բաց.		90	50
» » գոց.		90	30
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	132	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	604	—
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	393	—
Օսմ. Մաքս. նոր փոխառ. 4 %	»	483	—
Ֆրանս. Ռանդ 3 %	»	99	52
Քրէտի Լիոնէ	»	1135	—
Պանք տը Բարի	»	1574	—
Ռուսական		90	60
Թրանսվալ		68	25
Փոխառ. Գուսապա 1895	»	489	—
Սպանիական արտաքին	Գ. Կ.	91	27
Իտալական Ռանդ	»	105	55
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	145
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի		3	—

ՊԵՐԼԻՆ, Հոկտ. 28

Օսմ. Միացեալ		89	80
Ձկնարանի փոխառութիւն 1903		88	25
Անատոլուի Երկ, պարտթ.	Մարք	103	10
» » բաժնթ. 60 %	»	118	50
Ռուսական 4 %	»	87	—
Րումէլիի երկաթուղի	»	135	50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամիս	»	20	245
Դրամազեղչ			5

ՎԻԵՆՆԱ, Հոկտ. 28

Րումէլիի երկաթուղի	Մարք	144	25
Օսմ. Ռէժի	»	363	—
Փոխան. Բարիզի վրայ	Քարօն	95	60
» Լոնտոնի վրայ	»	240	40
Դրամազեղչ		4	½

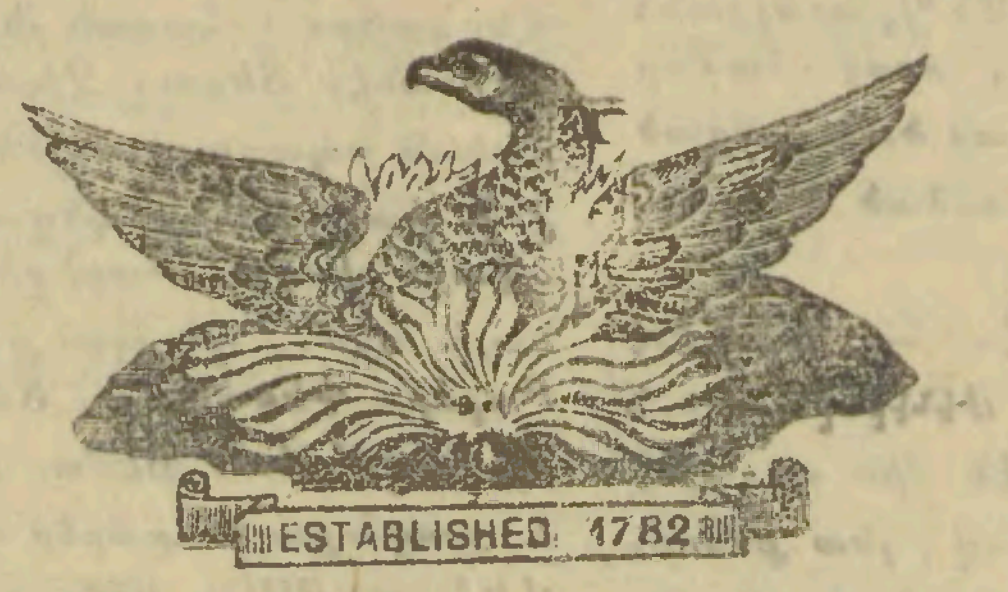
PHŒNIX ASSURANCE COMPANY LIMITED

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՖԻՆԻՔՍ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ ՑԱՄԻՆ 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնուել աւելի քան մի դար առաջ, ասոր հրդեհի ապահովութիւն մ'է որոյ բաժնետերք Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ գրամատէրներէ բաղկացած են։ Դրամագլուխն և պահեստի գումարը 4,500,000 ոսկի. ոսկին կ'անցնին։
ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան սկզբնաւորութենէ ի վեր վճարած վնասուց գումարն է 26,000,000 ոսկի. որոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասներուն համար։ 50—39

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,500,000

ՖԻՆԻՔՍ Ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի, շէնք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և ժրջնջութեամբ ապահովագրելով, որ ամէն վնասոյ հատուցումն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրեալներուն կրած վնասները։

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ընդհ. Գործակալ Կ. Պոլսոյ և գաւառաց.

Ղալաթիա, Պօսթ Օթէլի վարի քովը Վիքթորիա Խան, գրասենեակ թիւ 1։

ՓՈԽ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ Ի ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒՐԷՆ ԱՐԻԿԵԱՆ Էմին պէյ խան թիւ 1 և 2 — ԽԻՎԱՆ ԹԵՔԷԵԱՆ Թէլոպլեան խան

Ջննիչ Ռիսքերու (Inspecteur des Risques) Ա. ԸՆՔԱԷՐՃԵԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Ալէս սօֆ մուշամպա խաղմուրլըգ՝ պէհէրի 110 ղրուշ։ Սօֆ մուշամպա խաղմուրլըգ՝ 78 ղրուշ։ Բարլագ մուշամպա խաղմուրլըգ՝ 67։ Մէճիտիյէ 20 ղրուշտան։

Խազինէի Խասսաի Շահանէ տէպոյ իտարէսի իչիւն պիր աէնէի քեամիլէ զարֆընտա միւպայեասը մուգթէզա վէ պալուտէ նէվի մուհալըբէր պուլունան մուշամպա խաղմուրլըգլար հիզալըրինէ մուրագգամ ֆիյաթլա Թալիպի էօհտէսինտէ օլըալ մանը հալ բուլմինին օն ոէնինէի բազար իրթէսի կիւնիւ իհալէի եվվէլիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան՝ Թալիպ օլանլարըն Թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւթաահըդէն եէվմի մէզքիւրտէ նիհայէթ սաաթ տոգուզ Խազինէի Խասսաի Շահանէ կէլմէլէրի։

Ֆի 12 Թըշրին էվվէլ 321 3—3

Խազինէի Խասսաի Շահանէ միւպայեա օլունմաղա էչխաի Նոյլայուրիյէ Թալիպի էօհտէսինտէ օլըալ մանը հալը բուլմինին 17 ինճի բազար իրթէսի կիւնիւնէ գատար 100 ատ 3 Թէնզիլի պիւլ գապալը եէվմը մէզքիւրտէ իհալէի գաթիյէսի իճրա գըլընաճաղընտան իթտալ Թալիպ օլանլարըն Թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր քէֆալէթնամէյի միւթաահըդէն նիհայէթ սաաթ օնտա գատար Խազինէի Հէմայունայէ միւրաջաաթլարը կէլմէլէրի։

Ֆի 13 Թըշրին էվվէլ 321 3—2

ԱՊԱՔԻՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՆԻՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Մեծ քաղաքներու մէջ շատ անգամ պատահած էք անձերու, մանկամարդ աղջիկներու և գեղեցիկ տղոց, որոնց իրենց նիհար կազմուածքով, տժգոյն դէմքով և աղօտած մարմնով արգահատանքը կը շարժեն մարդուս։ Անօրինաւութեան զոհեր են ասոնք, որք կամ ազգատութեան հետեւանօք՝ ցած, խոնաւ և հակառողջապահական տուներ բնակիլ ստիպուած ըլլալով զրկուած են զօրացնելէ և կամ հարուստ ընտանեաց զաւակներ, որոնց մարմնոյ աճումը ոչինչ է և որոնց ախորժակը կորսուած է։

Այս զաւակները զօրացնելու, ուժովցնելու և անոնց երեսին գոյները բերելու համար ասպիրն, զօրաւոր և մարմնոյն ամենէն գլխաւոր տարրերէն կազմուած դեղ մը պէտք էր։ Ահա այս դեղը ՆՈՒՐԻՒ ԳԻՆԻՆ է, որ ձեռքէ ձեռք կու տայ և կը ներկայացնէ։

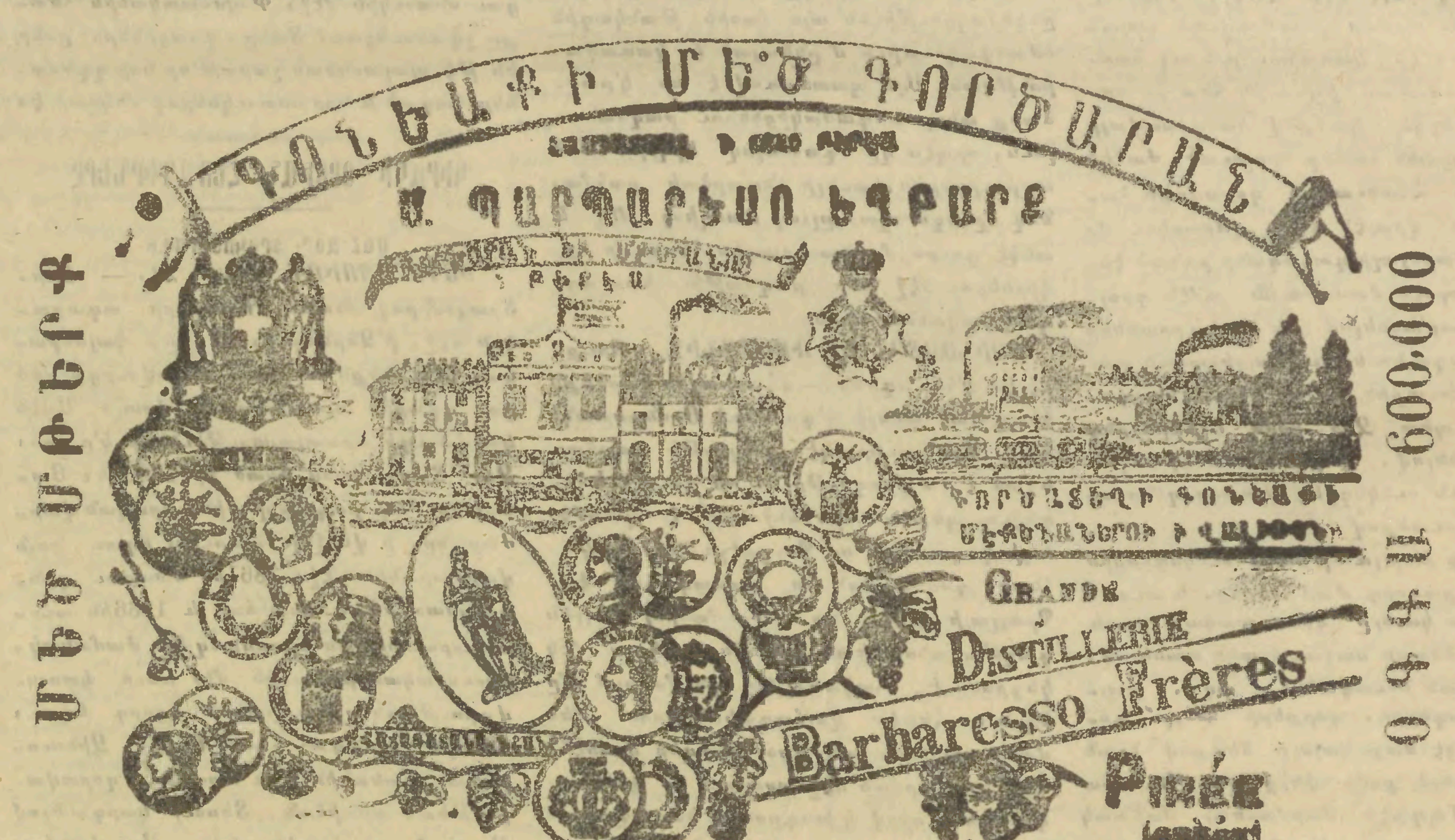
ՆՈՒՐԻՒ ԳԻՆԻՆ յատուկ կազմէ և անհրաժեշտ գործոն մ'է, ակնարկուած նիհար և տկար անձանց, հիւանդութենէ ապաքինողներու և ծերունիներու համար։

Այս գինիին բաղադրութեանը մէջ խօսքին զօրութիւնը, քիթի և ախորժակի ազդեցութիւնը զօրացուցիչ և վերանորոգիչ ազդեցութիւնը հանրածանօթ է։

ՆՈՒՐԻՒ ԳԻՆԻԻՆ ազդեցութիւնն այնքան ամէն կողմ հռչակուած ըլլալով շատ մը չարամտներ անոր կեղծը ու խարդախեալ նմանութիւնը պատրաստած են և կը ջանան միամիտները խաբել ուզելով մէկ անունով գինիներ ծախել։ Բողոքելով պէտք չէ հաւատալ, ՆՈՒՐԻՒ ԳԻՆԻՆ է ՄԻԱՅՆ ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ։

Կը ծախուի Կ. Պոլսոյ և գաւառներու մեծ դեղարաններուն և դեղագործներուն մէջ։

40—32

ՔՈՆԵԱՔ ՊԱՐՊԱՐԷՍՍՕ Մ. ԵՂԲԱՐՑ

Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց յանուանեալ քոնեաքը ազատ ջրազիր առաջնորդութիւն է որուն հոգատարութեան վարչութեան գործարանն հիմնուած է 1840ին և փառաբանուած է իրենց նորմէն։ 1875 և 1888ի յանձնարարուած առաջնակարգ մետալներ։ 1889ի Բարիզի, 1894ի Շիքակոյի ամերիկեան, 1895ի Պորտոյ և 1900ի Բարիզի մեծ առաջնակարգ մետալներ շնորհուած։ Նաև այն են որ Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց ժամանակաւոր պատրաստած քոնեաքը Թէ՛ կին և Թէ՛ շինիք և ի հոգատարութիւն վարժուած են պաշտօնական վկայականներով. նոյնը կ'ապահովեն նաև մեծանուն բժիշկներու և քիմիագէտներու վկայութիւնք։ Պարպարէսսօ Մ. Եղբարց քոնեաքին արուած ուրիշ առաւելութիւն վաղեմութիւն է Թուրք, զոր հանրածանօթ է այն և ազատուելով ամէն միացեալ, ազատութեան համեմատ կազմուած։

Այս վաճառատուն մ'ը կ'ծախուի նաև, բոլոր շիշերու համար ամէն շարք տեսակ թիւերու, Թէ առաւել մեծ բանալներ ու հասարակութեանց։

Ընդհանուր կեդրոն } Արմաշ Պօղ Ս. Փիչի
} Հովհաննէս Ուսկիճեան առ Ն. Վեհ. Շեֆքէթ Թագաւորի 50—14

Ամէն յանձնարարութեան համար դիմել, Առ. Գ. ԱԹԱՆԱՍ Ս. ՔԱԼՕԽԻՐԻՍՕ Ներկայացուցիչ Ս. Պօլիս. Կ. Պոլիս. Ղալաթիա

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

"ԷՇԵԱՐ ԱՅՆԻԷ" ՄԱՔՍԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆԱՑ

ԹԻՒ 10, 24, 26 ԳԱԹԸՐՃԸՕՂԼՈՒ ԽԱՆ, ՍՈՒԼԹԱՆ—ՀԱՄԱՄ, ՍԹԱՄՊՈՒԼ

Կ'ծանուցուի յարգոյ հասարակութեան Թէ Կ. Պոլսոյ մաքսատուններէ առնուած ի տարբ. նշանակեալ Էշեար Այնիէ ապրանքներն խիստ աժան գիներով կ'ծախուին։

Մետաքսեայ կերպասներ և չարշաֆլըգ	Կօշակ
Թաւիշ և բլիշներ	Արտոյ շապիկներ, Թանոցներ և օձիքներ
Մետաքսեայ Թաշկինակներ	Վզկապներ, Թաշկինակներ և գուլպաներ
Զանազան կերպասք	Գրպանի, սալօնի և պատի ժամացոյցներ
Կանանց ժաքէթներ և քօրսէներ	Պզտիկ ջերմոցներ
Արտոյ պատրաստ հագուստ և կերպասներ	Ըմպելիք զանազան տեսակ
Տղայոց պատրաստ հագուստներ	Կարի մեքենաներու առաջին գործարանին
Էլաստիք ստնտաններ	ապրանքն եղող ձեռքի, ոտքի, գերձակի
Էլաստիք վերարկուներ (մուշամպա)	և քօշկարի մեքենաներ զեղչեալ
Տանթէլ, քուռէլա, ևլն.։	գիներով

Ինչպէս նաև զանազան տեսակ ապրանքներ եղանակին ուԹիւ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ ձեռք հանել որոշուած ըլլալով, կ'ծանուցուի յարգոյ հասարակութեան Թէ սոյն առիթէն օգտուելով, անգամ մը այցելեն վերոյիշեալ վաճառատուններ, ապահով ըլլալով որ ուրիշ տեղեր պահանջուած գիներուն կէսը միայն պիտի վճարեն հոս աւելի ընտիր ապրանաց համար։ 12 4

ՀԱՅՑԸՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԲԵՐԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 479

3000

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՍԿԻՆՈՑ ԳՆՈՒՄ

Վերոյիշեալ հանրածանօթ վաճառատան աէրը պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ հասարակութեան Թէ այս անգամ Անգլիայէ վերադարձած ըլլալով, ձմրան եղանակի յարմար ձոխ և ազնիւ ապրանքներուն 1500 ոսկիոյ առաջին մասն հասը բերած է։

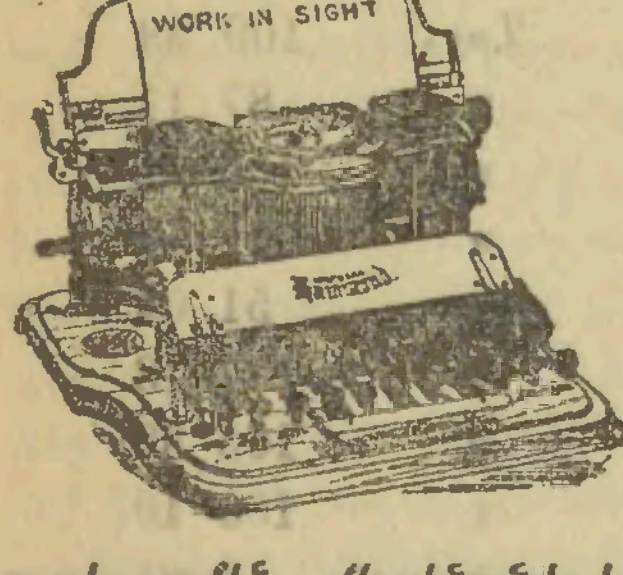
ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԶՄԻՐ	ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՈՒ
ԳՈՐՍԷ	ԱՆՁՐԵՒԱՆՈՑՆԵՐ
ԲՈՒՐԴ ՇԱԼ	ՄԻՍՕ ՊԱՏՐԱՍՏ
ԳՐԱՎԱԹ	ՊԱՑՈՒՍԱԿ
ՄՈԼԱԹ (փուլեռ)	ՍԻՕՐ, ԹԱՇԿԻՆԱԿ

Ասոնցմէ զատ 57 անտուկ այլ և այլ նորաձեւութեան ապրանքներ ալ քանի մ'օրէն կ'սպասուին։ 24—8

ՀԱՄԸՆՏ ԳՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅ

Ընտրելագոյն գրի—մեքենան, որու գրածը կ'տեսնուի նոյն իսկ գրելու գործողութեան միջոցին և որու տառերը գեղեցիկ կ'փոխուին մէկ լեզուէ միւսին։

«Համընտ Թայփրայթըր» գրի-մեքենան ուրիշ ամէն գրի—մեքենաներու ըսածը կ'ընէ և ուրիշ ամէն մեքենաներէ աւելի աղէկ։

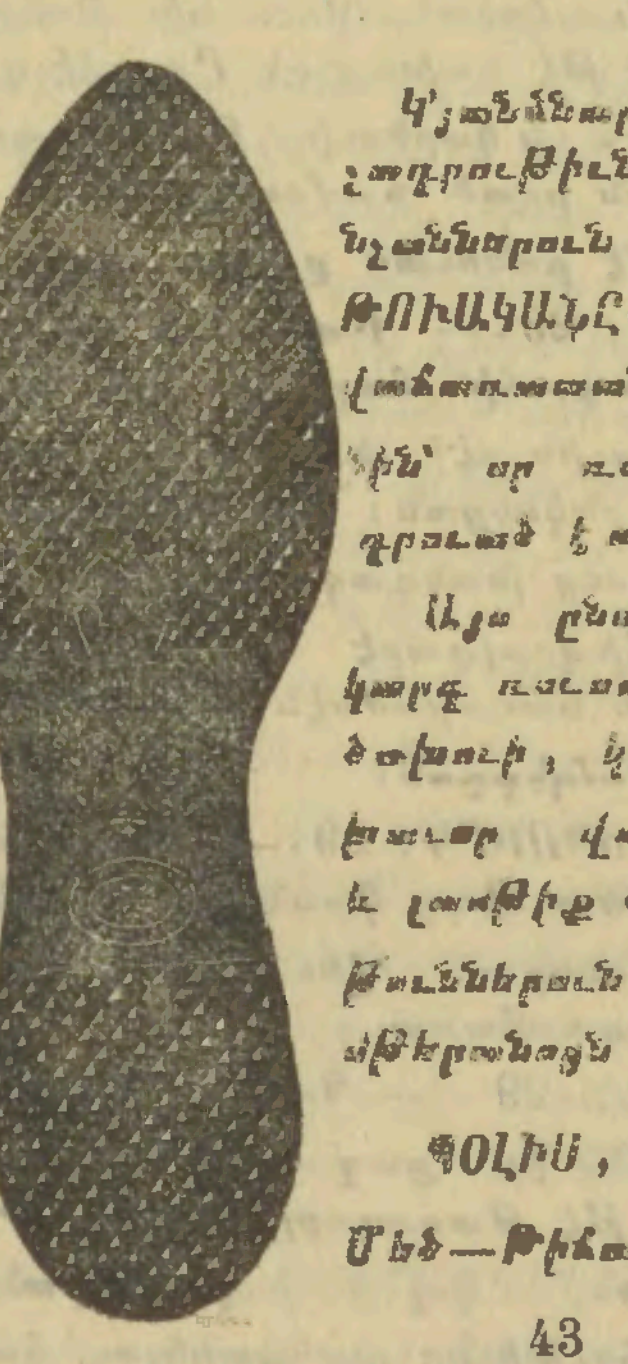
Ասկէ զատ, ունի իրեն յատուկ քսան առաւելութիւններ, որոնց ոչ մին կ'անսնուի որ և է ուրիշ գրի—մեքենայի վրայ։

«Համընտ Թայփրայթըր»ները ֆրանսերէն, գերմաներէն, յունարէն, հայերէն, ռուսերէն և այլ տառերով միշտ կարելի է տեսնել Պոնս Սէյլը և Ընկ.եան գրասենեակը,

Թիւ 4 և 5, Բիւյիւք Թիւնէլ խան Կալաթա. 50 - 13

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԼԱՍԹԻՔՆԵՐ

"ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ"

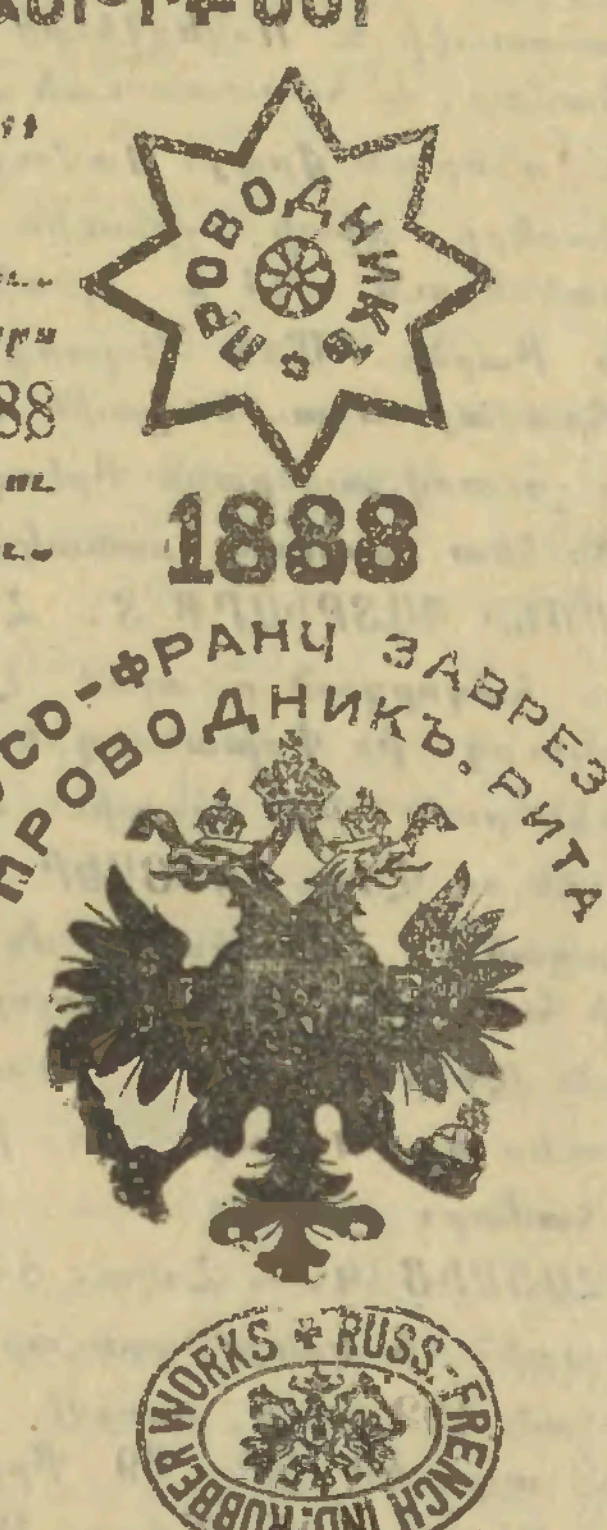
Կ'յանձնարարուի ամէնուն աղէկ ու շարունակաբար ընել չուշերէն ու չորս նշանաւորութեան, և մանաւանդ 1888 ՌՈՒՍԱԿԱՆԸ կրող ԱՍՏՂԱՆԻՇԻՆ, ու ըսուած աւանդ «ԲՐՕՎՕՏՆԻՔ» անունին՝ որ ռուսերէն գիրերով գրուած է անոր մէջը։

Այս ընտիր և ամուր ձևով կարգ ռուսական լաստիքը կը ծախուի, Պոլսոյ ամէն գեղեցիկ վաճառատուններու և լաստիք ծախող բոլոր խանութներուն մէջ։ Ու բաւ ամէն տեղն է։

ՊՈԼԻՍ, ԷՆՏ. ՊԷՕԼԷ

Մեծ—Թիճարէթ Խան Թիւ 4

43

ԱՂԻՔԻ ԵՒ ՍՏԱՄՈՔՍԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԱՌԱՊՈՂՆԵՐՈՒՆ

Աղիքի և ստամոքսի ամէն տեսակ հիւանդութիւններուն ամէնէն ծանրը, յամառը, հինցածն ու տարիներով անխնամ մնացած ըլլալուն համար անբուժելի հռչակուածն իսկ մէկ քանի շաբաթուան մէջ կարելի է հիմնապէս բուժել, ամէն ճաշէ վերջ գաւաթ մ'աղէկ ջուրի մէջ երկու կամ երեք Թէյի դգալ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔ խառնելով ու մէկ կամ երկու անգամէն խմելով։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔը խիստ անխորժահամ փոշի մ'է որ գիւրաւ կ'խմուի, ստամոքսին հաճելի քաղցրութիւն մը կուտայ, ախորժակը կ'բրէ, մարսողութիւնը կ'դիւրացնէ և պնդութիւնը հիմնապէս անհետացնելով՝ ճաշէն վերջ չի ձգեր որ ստամոքսը ծանրանայ։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔ հիմնապէս կ'բուժէ դժուարամարսութիւնէ առաջ եկած կէս գլխու ցաւը, ստամոքսի Թթուիլը, սիրտ խառնուելը, և ստամոքսի ու աղիքի ջիղերէն ծագում առած ամէն ծանր ու անտանելի հիւանդութիւններն և գլխաւորապէս փորհարութիւնը, Գոնը, դիզոզը և ուրիշ այս կարգի հիւանդութիւնները։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔի մասին մեր գրածները չափազանցութիւն չեն, հիւանդը զայն առաջին անգամ գործածած օրէն իսկ անոր բարերար ազդեցութիւնը կ'տեսնայ, հետեւաբար երբ ձեր ստամոքսին ու աղիքներուն մէջ Թեթեւ անհանգստութիւն մ'զգաք, անմիջապէս պէտք է մտս մ'առնէք Շարպօն պէլլօքէն, որ շուտով պիտի բուժէ զայն։ ՇԱՐՊՕՆ ՊԷԼԼՕՔը առանց աւրուելու և ազդեցութիւնը կորսնցնելով կրնայ երկար տարիներ պահուիլ, գործածութիւնը միշտ առողջութեան կ'նպաստէ և որչափ ալ մեծ քանակութեամբ առնուի, երբեք չի վնասեր։ Բարիզի բժշկական Ակադեմին մասնաւոր փորձերով, տեսնելով որ միւս այս կարգի դեղերուն անզօր մնացած պարագաներուն, Շարգօն պէլլօքի շնորհիւ հազարաւոր յուսահատ հիւանդներ հիմնական բժշկութիւն գտած են, վաւերացուցած է զայն և մասնաւորապէս յանձնարարած է անոր գործածութիւնը ստամոքսի և աղիքի ամէն տեսակ հիւանդութիւններու և գլխաւորապէս դիզոզի և պնդութեան համար. ինչ որ ամենէն մեծ երաշխաւորութիւն մ'է հիւանդներուն՝ զայն վստահութեամբ գործածելու։ Կ'ծախուի ամէն դեղարաններու և դեղի մթերանոցներու մէջ։ Կեդրոնատեղին է Բարիզ Ժագոբ փողոց թիւ 19 Լ'ֆրէր ոտոնը. կեղծերէն զգուշանալու համար շիշերուն պիտակին վրայ Պէլլօք անունը պէտք է փնտռել. որովհետեւ կեղծերը ստորին նիւթէ պատրաստուած ու փոխանակ օգուտի վնաս կ'պատճառեն։ Անոնք որ փոշի վիճակին մէջ չեն ուզեր խմել Շարգօն պէլլօքը կրնան Բանիլի ձևով պատրաստուածներէն առնել երկու երեքական հատ որք նոյն բուժարար ազդեցութիւնն ունին և բերնի մէջ շուտով կ'հալին ու ամէն դեղարաններու մէջ կ'գտնուին։ 32—6

ԿԱՌԱՒԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ ... ծախուելու ... ՀԱՅԵՑԻ ՔՕ. ՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու պէյ.ի նաւակ... Այդ Բէ ող, հին հողին ԱՆ. ՓՈԹՈՒ ԿՄՆԱԵ.

ՊՈՂՊԱՏ (ՔԵԼԻՔ) ԵՒ ՔԻՆՔԻՆԱ

FER ET QUINQUINA

Ժամանակակից բժիշկները միաձայնութեամբ կ'վկայեն Թէ տկարցած և այժէ իսկած մարմինը զօրացնելու և կազդուրելու միակ միջոցը ԵՐԿԱԹՆ ու ՔԻՆՔԻՆԱՆ է։

ԵՐԿԱԹԸ կ'յանձնարարուի արեան վրայ ունեցած ազդեցութեանն համար, ըստ որում արեան օ'րչափ շատ երկաթ պարունակէ, այն այն հաւասարապէս խոհեմ կ'ուռճանայ։ Իսկ Քինքինային ընդհանուր մարզիկային կազմուածքին և գլխաւորապէս ստամոքսին վրայ ունեցած կազդուրիչ ազդեցութիւնն հանրածանօթ է. մարմինը շատ անգամ ասոր համար կ'տկարանայ, երբ ստամոքսը չկրնայ մարսողութիւնն աղէկ կատարել։ Սոր մարդ ԱՐԻՒՆԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆ. ԴԺՈՒԱՐԱՄԱՐՍՈՒԹԻՒՆ և ընդհանուր տկարութիւն զգայ, պէտք է և անհրաժեշտ է որ ՔԻՆԱԼԱՐՕՇԻ ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ տեսակը գործածէ. որովհետեւ ՔԻՆԱԼԱՐՕՇԸ երկաթի և քինքինայի հիւթէ բաղադրուած ըլլալով, քինքինայով բաղադրուած ամէն դեղերէն աղէկ է, զօրաւոր և այժ առողջ է։ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆՆ հիմնապէս և շուտով բուժելու համար պէտք է Քինալարօշի առանց երկաթի խմել։ Թէ պարզ և Թէ երկաթախառն Քինալարօշի անխարդախները փնտռեցէք դեղարաններէն. կեղծերէն զգուշացէք։ 35—26

ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆ «ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (53)

ԼՈՒԻ ԺԱՔՕԼԻՕ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ՝ ՈՎԿԻԱՆՈՍԻՆ ՎՐԱՅ

ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ.— Բ. ՄԱՍ

ՍՈՆՏԻ ՆԵՂՈՒՑԻՆ ՎԱԳՐԵՐԸ

Ա.

Այս նիւթին վրայ կ'խօսէին երկու եղբայրակիցները Լաօ—Ցինի հետ, երբ Լի—Ուանկ և Կաօլաո ներկայացան սեղանատունին։

—Ձեզի՛ կ'սպասէի, ըսաւ Լաօ—Ցին իր հայրենակցին, Թէեւ այս գիշերուան ծանր դէպքերը կրնայ ըլլալ որ փոխած ըլլան ձեր գաղափարները։

—Այս մարդն հիմա կ'ծաղրէ մեզ, խօսեցաւ Կաօլաո։

Լի—Ուանկ եւ միւսին մատծումն ունեցաւ, բայց յայտնի չըրաւ։

—Կ'խոստովանիմ, ըսաւ, Թէ այդ դէպքերը կատարելապէս ձեր տրամադրութեան տակ կ'դնեն մեզ, և հիմա մեր պարտաւորուած ենք ընդունիլ ձեր պայմանները։ Միայն կ'խնդրեմ որ անկեղծօրէն պատասխանէք մեզ։ Եթէ բոլորովին մեզի դէմ էք, ընելիք բան մը չունինք և քաշուիլ երթալ կ'մնայ մեզի։ Իսկ ընդհակառակն եթէ մեր կողմն էք, յայտնեցէք ձեր պայմանները, և մանաւանդ ըսէք ինծի Թէ զիս Բուանկ հաշտեցնելու կարողութիւն ունի՞ք — բան մը որուն չեմ տարակուսիր — և Թէ ինչ պէտք է ընեմ անիկա յաջողցնելու համար։ Վստահ եմ Թէ այդ բարձր ասպիճանը նուիրագործող մատնին այս գիշեր ազատ Թողուած Չինացիներուն քով կ'գտնուի. բայց պիտի ուզե՞ն ձեռքէ հանել զայն։

—Անիկա մի՛ յուսաք, ըսաւ Լաօ—Ցին՝ իր առջին պզտիկ սփռոցի մը մէջ շաքարախառն և անուշահոտ բրնձալիւրին մէջ Թաթխելով կճապղպեղով (շէնճէֆիլ) համեմուած կարկանդակը, զոր իր խոհարարն յատկապէս պատրաստած էր և ինք մտանուոր հաճոյքով մը կ'ճաշակէր։

Սեղանաւորն այս ըսելուն հետ մէկտեղ կանչեց սպասաւորն, և ըրած մէկ նշանին վրայ, միւսոյն կարկանդակներէն երկու հիւրերուն ալ բերուեցաւ։

«Մերուկ սեղանաւորը լաւ տրամադրութեան մէջ է այսօր, խօսեցաւ Լի—Ուանկ, երանի Թէ կասուէին՝ մուկին հանդէպ զգացած ուրախութիւնը չըլլայ։ Բայց ինչ որ ալ ըլլայ, վախնալու բան մը չունիմ, որովհետեւ առանց իրեն այնիչ կրնամ ընել։ Ամէն պարագայի մէջ զիս չպիտի ուտէ այս մարդը։»

Այս ներքին մտածումը ժպիտ մը բերաւ Չինացիին դէմքին վրայ, զոր Լաօ—Ցին նկատելով ըսաւ անոր.

—Կրնաք կարկանդակէն ճաշակել, վստահ եղէք որ Թունաւոր չէն։

—Ո՛հ, այդպիսի բան մը մտքէս չանցնիր, պատասխանեց Լի—Ուանկ ժպտիլ փորձելով, բայց կափ—կանանչ ըլլալով՝ իր ներքին մտածումը Լաօ—Ցինի կողմէ գուշակուելուն համար։

—Անիկա մեծ վնաս պիտի պատճառէր ինծի, ըսաւ Լաօ Ցին իր կատակը շարունակելով։

Երկու մարդիկն ալ չէին գիտեր Թէ ինչ պատասխան տան։

—Այո՛, անիկա մեծ վնաս պիտի տար ինծի, կրկնեց Լաօ—Ցին։ Բայց վերջ տանք կատակին և լրջօրէն խօսինք։ Դուք Բուանկ ըլլալ կ'ուզէք, սիրելի Լի—Ուանկ, և ես ալ ընարելի մը կ'փնտռեմ այդ պաշտօնին։ Կ'տեսնէք ուրեմն որ կրնանք համաձայնութիւն գոյացնել։ Բայց լաւ մտիկ ըրէք ըսելիքիս։ Մէկ քանի հարցումներ պիտի ուղղեմ ձեզի, որոնց ձեր կողմէ տրուելիք պատասխաններուն մէջ եթէ ամենափոքրիկ խաբէութիւն մը, սուտ մը նշմարեմ, ամէն յարաբերութիւն պիտի խզուի մեր միջև։ Մի կարծէք որ ձեզմէ ճշմարտութիւնն հասկնալու համար կարգ մը այնպիսի պատմութիւններ պիտի ընեմ որոնց վստահ չեմ։ Ո՛չ, կատարելապէս վստահ եմ ձեզի ըսելիքներուս վրայ։ Ուստի ձեզի կ'մնայ պատասխանել յստակ ու ճշգրիտ կերպով և առանց խաբէութեան։ Կողմնակի պատասխաններ ալ մ'ակնկալէք։ Վերջին անգամ կ'լսեմ ձեզ. ճշմարտութեան ամէնէն աննշան մէկ մասին մոռացում մը եթէ ունենաք, ձեզի ազդարարելու ձանձրութիւնն իսկ յանձն չպիտի առնեմ. սա՛ ազդարար ծնծղային պիտի ղրկեմ, և երբ սպասաւորս գայ, պիտի ըսե՛մ անոր. «Դուրս հանեցէք այս պարոնները»։ Ընդհակառակն եթէ կատարեալ անկեղծութեամբ ճշմարտութիւնն ըսէք, պիտի չահիք Բուանկ տիտղոսն և անոր ընծայած ամենալայն իրաւասութիւնը։ Ըստ իս աղէկ մը հասկցաք, այնպէս չէ՞։ Հինգ վայրկեան միջոց կուտամ ձեզի, աղէկ մը խորհելու և պատրաստուելու համար ինծի ըսելիքնիդ... զոր ես գիտեմ արդէն, բայց կ'ուզեմ վստահ ըլլալ Թէ դուք կարո՞ղ էք ձեր սիրտը բանալու և Թողուլ որ բաց գրքի մը պէս կարդամ զայն։

—Իսկ ե՞ս, ըսաւ Մարքիզ տը Սէն—Ֆիլիփ, ինչ պիտի ըլլայ իմ դերս և չահս այս ամէնուն մէջ։ Եթէ Լի—Ուանկ յաջողի Բուանկ ըլլալ առանց իմ աջակցութեանս, պիտի բանէ՞ ինծի տուած խոստումը։

—Ձեր դերը մտիկ ընել պիտի ըլլայ, պատասխանեց Լաօ—Ջին, Թէև կ'վախնամ որ Լի—Ուանկ մէկ քանի կէտերու վրայ կատարեալ համաձայնութեամբ չխօսի ձեր ներկայութեանը։ Բայց այդ պարագային իրեն համար գէշ պիտի ըլլայ, որով գիտէ գլխուն գալիքը. իր ծրագիրներուն վերջնական ջախջախումը պիտի ըլլայ այս։ Իբր պայմանաժամ տրուած հինգ վայրկեանը կ'անցի. ուստի կ'մաղթեմ որ քու խոհրդածութիւններդ լաւ ճամբու մէջ դնեն քեզ, կ'լսե՞ս Լի—Ուանկ։

—Այո՛, աղնիւ Տէր։

Այն ատեն Լաօ—Ցին ոտքի ելաւ, և ռիկաւ մը վառելով յարակից սենեակը գնաց, իր ընկերներն համբերութիւն յորդորելու։ Եւ խօսքը Կաօլոնի ուղղելով ըսաւ.

—Սա միջոցին գուցէ շատ անխոհեմ խաղի մը կ'ձեռնարկեմ ձեզի համար, բայց միեւնոյն ատեն եթէ յաջողիմ, ձեր բոլոր մտահոգութիւնները պիտի փարատին։ Առ այժմ ասկէ աւելի բան մը չեմ կրնար ըսել. ինծի սպասեցէք ուրեմն և վստահութիւն ունեցէք վրաս. վճռական և մեծ պայքարները կ'սիրեմ ես ասոր նման։

Այս ըսելէ ետքը հիւրասրահ վերադարձաւ։

—Հինգ վայրկեանը լմնցաւ, կ'ընդունի՞ք սակարկութիւնս, ըսաւ Լի—Ուանկի։

—Պայմանները լաւ ճշդենք նախապէս, պատասխանեց այս վերջինը. եթէ բացարձակ ճշմարտութիւնը խօսիմ, Բուանկ տիտղոսը պիտի կրնա՞մ ստանալ։

—Այո՛, բնականաբար։

—Լաւ ուրեմն, պէտք է երդնուլ մեր պաշտօնական բանաձևին վրայ։

—Պատրա՞ստ էք այդ երդումն ընելու։

—Պատրաստ եմ։

Ասոր վրայ սեղանաւորն ոսկիէ տփիկէ մը Պուտտայի մանրադիտական արձան մը հանեց՝ նոյնպէս ոսկիէ, և զայն իր գրասեղանին վրայ դրաւ։ Լի—Ուանկ ոտքի ելաւ և հետեւեալ բառերն արտասանեց.—

«Կ'երդնում յանուն Պուտտայի, Տէր երկնքի պետին, ուր ամէն բան կ'վերջանայ և կ'աննետանայ Նիրվանային մէջ, կ'երդնում Թէ իմ բերանս ճշմարտութեան խօսքերը միայն պիտի արտասանէ։ Եւ եթէ երդումս դրժեմ, Թո՛ղ իմ հոգիս, մարդկային մարմնոյ մը մէջ մտնելէ առաջ, միլիոնաւոր սերունդներու միջոցին, վերածնի զզուելի անասուններու մարմնոյն մէջ, որք մարդկային դիակներէն ուրիշ բանով չեն սնանիր։ Ահա՛ երդումս։»

—Պուտտա ընդունեց երդումդ։

—Թո՛յլ կուտա՞ք որ ձեր իւրաքանչիւր հարցումին վրայ մէկ քանի վայրկեան խորհիմ, ալիք պատասխանիս համար։

—Անիկա ձեր իրաւունքն է։

Լաօ—Ցինի ուղղելիք առաջին հարցումն իսկ լուրջ փորձ մ'ը, պիտի ենԹարկէր Լի—Ուանկի անկեղծութիւնը, որուն համար երդում ըրած էր։ Եթէ իր տալիք պատասխանին մէջ բան մը չծածկէր, Լաօ—Ցին պիտի չահէր խաղը։ Սեղանաւորն ալ ճիշդ այդ մտածումն ունէր, և ասոր համար է որ սա հարցումն ուղղեց անոր.

—Ֆրանսայէն վերադառնալու ատեն ինչո՞ւ կեցաք տասն օրի չափ Գաքիրէի մէջ, մինչ ուղեւորական ցուցակ և Ֆրանսական մեծարժէք տոմսակը կ'բերէի՞ք։

Առաջին բառերուն իսկ սրտառող մը եկաւ Լի—Ուանկի վրայ, կ'զգար Թէ ծուղակն ինկած էր։ Պէ՞տք էր ճշմարտութիւնն ըսել անոր։ Այդ պարագային ինչ գաղափար պիտի կազմէր իր վրայ Մարքիզ տը Սէն—Ֆիլիփ։ Լաօ—Ցին գուցէ չէր գիտեր այդ քաղաքը կանգ առնելուն պատճառները. սակայն այդ պարագային ինչո՞ւ կ'ուզէր նոյն հարցումը։ Ուստի Լի—Ուանկ դիպուածաբար բերնին եկած պատասխանը տուաւ, առանց գիտնալու Թէ ո՛ւր կ'երթայ ատոր ծայրը։

—Գահիրէ քիչ մ'ատեն կեցայ, ըսաւ միամիտ շեշտ մը դնելով խօսքին մէջ, նախ չփութցնելու համար ինծի հետապնդողներն՝ եթէ երբեք կային։

Լի—Ուանկ պահ մը կանգ առաւ, ինչ որ շատ դիւրաւ կ'բացատրուէր իր զգացած վարանումէն։

—Կանգ առիք, նախ... նախ... ընդմիջեց Լաօ—Ցին, այս նախը այն կողմնակի ճամբաներէն մէկն է որմէ զգուշանալ յանձնարարեցի։ Բայց անիկա կ'ներեմ, որովհետեւ ճարտար գիւտ մ'է, մանաւանդ Թէ այդ նախին պիտի յաջորդէ յետոյ մը։ Եւ յիրաւի Գահիրէ կանգ առիք, նախ չփութցնելու համար ձեզի հետապնդողները, և յետոյ... Ո՛չ, պատասխանեցէք, վայրկեան մը եսք շատ ուշ պիտի ըլլայ այլ եւս։ Ասիկա միակ և վերջին անգամն է որ կ'Թելադրեմ մտածելու։ Այլ եւ բնաւ չպիտի միջամտեմ և կ'կարծեմ Թէ խօսակցութիւնն հոս պիտի վերջանայ։ Պարզամի՛տ մարդ, այս հարցումն ըրած ատենս չէի՞ գիտեր Թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ ալիք պատասխաննիդ։

Այս խօսքին վրայ, որմէ բացայայտ կ'հասկցուէր Թէ Լաօ—Ցին գոհացուցիչ պատասխան մ'ստանալ կ'բաղձար, սեղանաւորն ոտքի ելաւ և սպասաւորը կանչելու համար ծնծղային կողմը գնաց։

(Շար.)